

GOD PRAXIS FÖR BEDÖMNING AV STUDERANDE

I den här publikationen beskrivs tre delområden som ingår i bedömningen av studerande: information om bedömningen, identifiering och erkännande av tidigare förvärvat kunnande samt den egentliga bedömningen av lärandet och kunnandet. Publikationen är avsedd för utbildningsanordnare, lärare och arbetsplatshandledare som i sitt arbete har att göra med bedömning av studerande. Med hjälp av publikationen kan de utveckla bedömningspraxis vid den egna läroanstalten. Målet är att klargöra bedömningen i sin helhet samt begrepp som anknyter till bedömningen. Publikationen tar upp de föreskrifter som berör bedömning och de förklaras och illustreras med praktiska exempel. Exempelen har sammanställts under år 2007 inom projektet SOTE HYNÄLÄ (Spridande av god yrkespraxis inom social- och hälsovårdsbranschen). Exempelen är inte branschbundna, utan kan omformas så att de går att tillämpa inom olika branscher. I den här publikationen behandlas inte rättelse av bedömning, omtagning eller höjning av vitsord och inte heller frågor som hänför sig till betyg.

Författningstexterna i publikationen är tagna ur Utbildningsstyrelsens föreskrift om de examensgrunder för yrkesinriktade grundexamina som träder i kraft under åren 2008–2010. Exempelen i publikationen baserar sig på Utbildningsstyrelsens föreskrift 32/011/2005.

Publikationen vill särskilt lyfta fram förändringar i bedömningen av studerande som berör information om bedömning samt bedömning av lärande och kunnande. Frågorna som tas upp i publikationen berör hela yrkesutbildningen, både yrkesin-

riktade examensdelar och examensdelar som kompletterar yrkesskickligheten. I slutet av publikationen finns en litteraturförteckning över litteratur som behandlar bedömning av studerande.

Publikationen är sammanställd av lektorerna Päivi Kukkonen vid Ylivieskan ammattiopisto, Anukka Kurki vid Oulaisten ammattiopisto och Eila Tamminen vid Jyväskylän ammattiopisto. Vi vill tacka lektor Timo Lounasvuori vid Jyväskylän ammattiopisto för hans utmärkta kommentarer. Undervisningsrådet Pirkko Laurila och projektkoordinator Matti Kurikka vid Utbildningsstyrelsen har gett kritisk respons och stött och hjälpt oss i arbetet med publikationen. Ett utvärderingsteam vid Utbildningsstyrelsens enhet för utveckling av yrkesutbildningen har kontrollerat att publikationen inte står i strid med gällande föreskrifter om bedömningen av studerande. Publikationen har framställts med stöd av ESF (Europeiska socialfonden).

Vi vill tacka följande samarbetspartner för exemplen i publikationen: Etelä-Kyminlaakson ammattiopisto, Jyväskylän ammattiopisto, Kalajokilaakson koulutus-
kuntayhtymä, Keski-Pohjanmaan koulutus-
kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus, Oulun seudun ammattiopisto, Riihimäen ammattiopisto, Svenska Yrkesinstitutet och Åbo yrkesinstitut.

Ylivieska den 8 februari 2008

Författarna

Följande termer som kommer att tas i bruk åren 2008–2010 har använts i publikationen:

examensgrunderna inom den grundläggande yrkesutbildningen = grunderna för läroplanen och fristående examen inom den grundläggande yrkesutbildningen

examensdel = studiehelhet

yrkesinriktade examensdelar = yrkesinriktade studiehelheter/studier

examensdelar som kompletterar yrkesskickligheten = gemensamma studier

krav på yrkesskicklighet = mål (endast i yrkesinriktade examensdelar)

läroplan = utbildningsanordnarens läroplan

1. SYFTET OCH MÅLEN MED BEDÖMNINGEN

Förutom det som föreskrivs i 25 § i lagen om ändring av lagen om yrkesutbildning (L 601/2005), är målet med bedömningen att handleda, motivera och uppmuntra de studerande att nå sina mål samt stödja dem så att de utvecklar en positiv jaguppfattning och växer som yrkesmänniskor.

Dessutom ska bedömningen ge information om de studerandes kunskande, såväl till de studerande själva som till lärare och arbetsgivare samt de läroanstalter dit de studerande söker för fortsatta studier.

Det viktigaste med informationen i anslutning till bedömningen av en studerande är att alla som deltar i bedömningen (den studerande, läraren och arbetsplatshandledaren) känner till vilka rättigheter och skyldigheter bedömningen av den studerande innebär för dem.

Syftet med bedömningen av lärandet hos de studerande är att motivera, handleda och uppmuntra dem i studierna. Lärandet bör kontinuerligt bedömas under hela inlärningsprocessen. Det är bra att göra upp en plan per examensdel för hur lärandet ska bedömas.

Det finns en tydlig skillnad mellan bedömning av lärande och bedömning av kunskande. Då kunskandet bedöms, är syftet att samla information om det kunskande som de studerande har uppnått. Bedömningen av kunskandet ger information till såväl de studerande som till olika intressentgrupper. Utbildningsanordnaren ska utarbeta en verkställighetsplan för bedömningen av kunskandet hos de studerande.

2. INFORMATION OM BEDÖMNINGEN

Bedömningen av de studerande utgör en helhet, för vilken utbildningsanordnaren ska utarbeta en verkställighetsplan som ingår i läroplanen. Den ska i enlighet med 25 a § i L 601/2005 omfatta en av organet godkänd plan för genomförande och bedömning av yrkesprov.

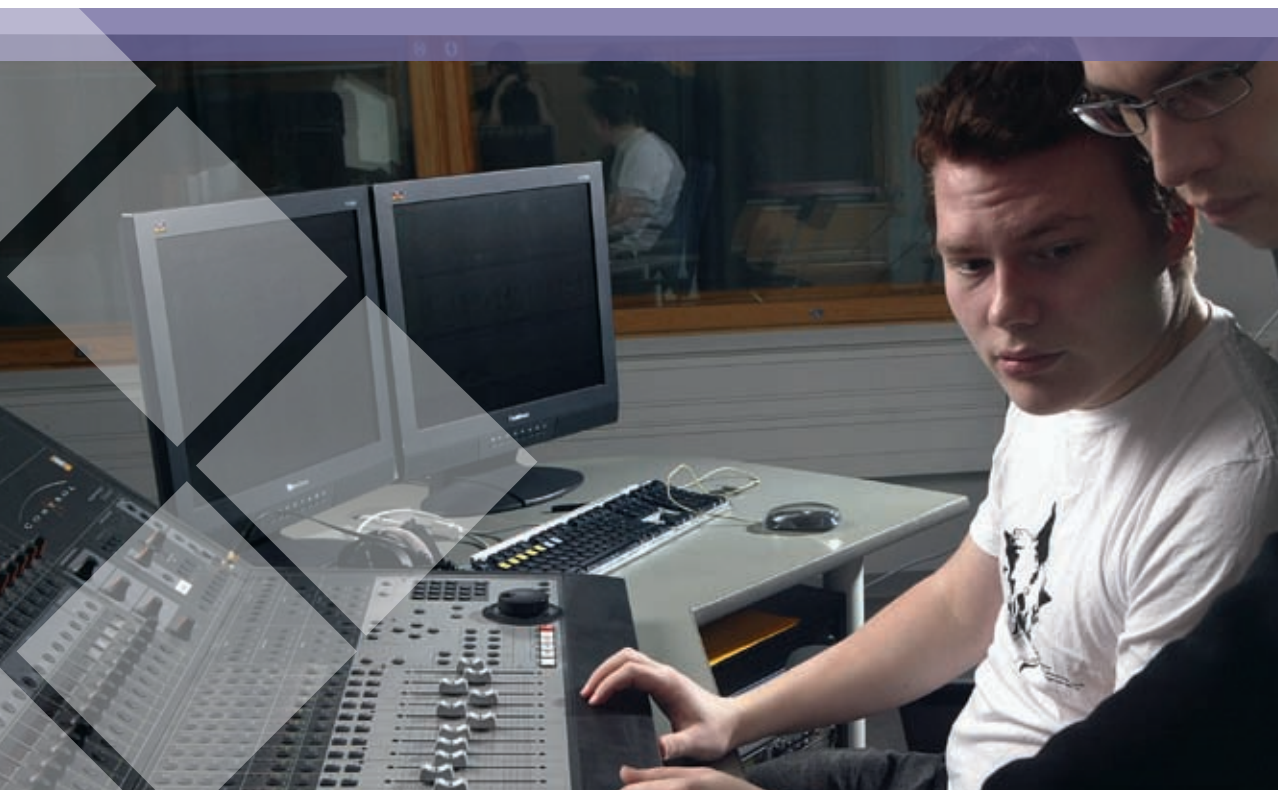
De studerande och alla som deltar i bedömningen ska innan studierna inleds informeras om bedömningsprinciperna och hur de tillämpas (F 603/2005, 3 §). Information bör ges åtminstone om syftet och målen med bedömningen, identifiering och erkännande av kunskande, bedömning av lärande och kunskande inklusive yrkesprov i samband med inläring i arbetet, mål och kriterier för bedömningen, beslut om vitsord, omtagning och höjning av vitsord, rättelse av bedömning samt utfärdande av examensbetyg.

Målet med informationen är att garantera en smidig verksamhet vid läroanstalten. Det är viktigt att det finns gemensamma spelregler, att informationen formuleras så att den är begriplig och att olika frågor utvecklas genom gemensamma samtal och diskussioner. De studerande ska vara den aktiva parten, som uppmuntras att fråga, granska sina uppgifter och fundera över frågor i anknytning till sina studier. Grundkravet är att de studerande har förstått den information de fått på rätt sätt. Beroende på målgruppen kan informationen ges muntligt, skriftligt och/eller elektroniskt.

Läroanstalten bör ha en skriftlig plan för hur informationen om frågor i anslutning till bedömningen av de studerande ges. Ur planen ska informationsinnehållet framgå och vem som ansvarar för de olika uppgifterna.

Exempel på hur information om bedömningen har skötts:

- Den första informationen om bedömningen av de studerande skickas redan i samband med antagningsbrevet.
- De studerande får i början av utbildningen en kalender som innehåller information om sådant som berör studierna, bl.a. bedömningsgrunder och erkännande av kunskande.
- Studierna inleds med en orienteringsperiod.
- Grupphandledarna ges direktiv om vad de ska gå igenom med de studerande i början av studierna (bilaga 1, som innehåller endast sådant som gäller bedömning, grupphandledarens uppgifter är i övrigt mycket mera omfattande).
- De studerande bekantar sig med examensgrunderna med hjälp av en uppgift. De studerande söker självständigt eller i grupp information om examensgrunderna (bilaga 2).

- Alla lärare som undervisar inom samma examensdel träffar tillsammans de studerande genast i början av studierna. Vid mötet får de studerande information om målen, innehållet och bedömningen i examensdelen.
- Lärarna får ett dokument som innehåller information om blanketterna i anslutning till bedömningen, deras användning och förvaring (bilaga 3).
- Under familjekvällar får vårdnadshavare och familjemedlemmar bekanta sig med den unga studerandes studiemiljö och får information om bl.a. frågor som berör bedömningen. Målet är att öka samarbetet mellan hemmet och läroanstalten – det är även utbildningsanordnarens plikt att främja samarbetet.

3. IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV KUNNANDE

Utbildningsanordnaren ska informera de studerande om hurdan material och vilka dokument som bör presenteras för att kunnandet ska kunna identifieras och erkännas samt när man ska anhölla om identifiering och erkännande av kunnande (F 603/2005, 3 §).

Det är nödvändigt att genast i början av studierna informera de studerande, såväl muntligt som skriftligt, om förfarandet vid identifiering och erkännande av kunnande.

Identifiering av kunnande

Förutom det som föreskrivs i 10 §, 1 mom. i förordningen om ändring av förordningen om yrkesutbildning (F 603/2005), ska de studerandes kunnande bedömas redan då studierna inleds. Det är viktigt att utreda de studerandes kunnande för att kunna identifiera de studerandes starka sidor och erkänna tidigare förvärvat kunnande. Identifieringen av kunnandet utgör grunden då de studerandes individuella mål utarbetas, men också då man definierar hurdan handledning och hurdan stöd de studerande behöver.

Då kunnandet ska identifieras hålls ett utvärderingssamtal, i vilket den studerande och läraren/lärarna deltar. Det är viktigt att utveckla olika bedömningssätt som underlättar identifieringen av kunnandet.

De studerande bör få handledning i att ansöka om identifiering och erkännande av kunnande. Anvisningar och blanketter för identifiering av kunnande bör vara lätt tillgängliga till exempel på nätet, så att de studerande kan bekanta sig med dem på egen hand.

Det kunnande som de studerande tidigare förvärvat jämförs med målen, innehållet och kraven på yrkesskicklighet i examensdelarna. Webbplatsen www.jagkan.fi som innehåller kunskapskraven i grundexamina kan användas som hjälpredskap. De studerande kan med dess hjälp bedöma hur väl de redan behärskar det aktuella området. Efter det här identifieras kunnandet tillsammans med de studerande i samband med uppgörandet av den personliga studieplanen (PSP). De studerande behöver gott om handledning för att identifiera sitt eget kunnande.

- En studerande hade sommarjobbat 10 veckor på hälsocentralens bäddavdelning och ville att det kunnande hon inhämtat där skulle erkännas som en del av hennes begynnande studier inom utbildningsprogrammet för sjukvård och omsorg. Först jämförde den studerande i enlighet med lärarens anvisningar sitt kunnande med målen i läroplanen och använde webbplat-

sen www.jagkan.fi som hjälpmedel. Den studerande tyckte att webbplatsen var begriplig och att kunskapskraven motsvarade hennes kunnande. Målen i läroplanen å andra sidan, var enligt den studerande svåra att förstå och hon behövde hjälp av en lärare i yrkesämnen för att få dem klara för sig. Den studerande upplevde det som problematiskt att uppställningen på webbplatsen och i läroplanen var olika. Avslutningsvis fördes en diskussion med den studerande, där hon hade kunskapsprofilen och den examensspecifika läroplanens mål för inläring i arbetet som läroanstalten tillämpar till sitt förfogande. Utgående från diskussionen gjorde den studerande en skriftlig anhållan inklusive motiveringar om erkännande av sitt kunnande och bifogade ett arbetsintyg till sin ansökan.

Erkännande av kunnande

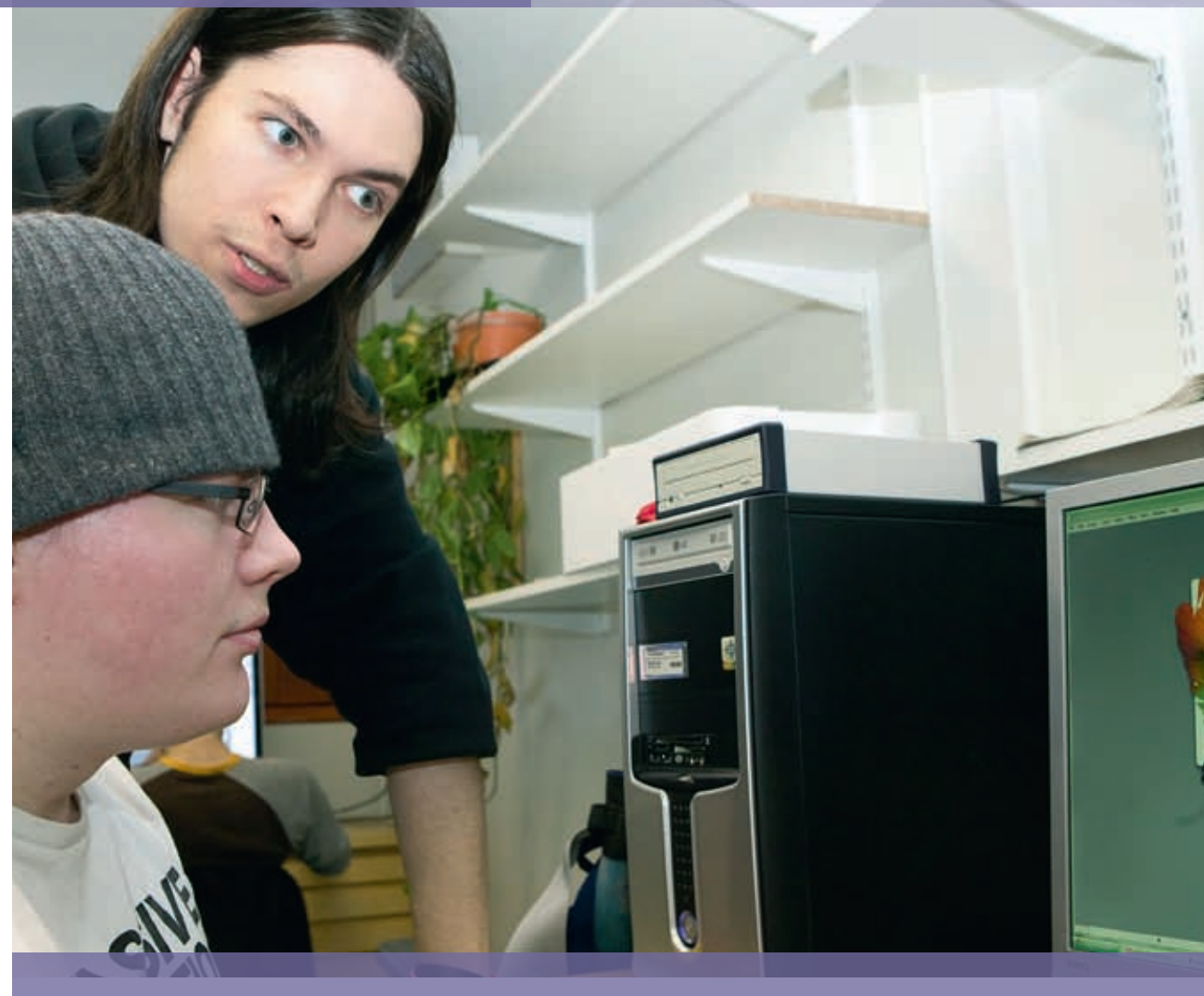
Förutom det som föreskrivs i 30 § i lagen om ändring av lagen om yrkesutbildning (L 601/2005) och i 12 a § i förordningen om ändring av förordningen om yrkesutbildning (F 603/2005), är syftet med erkännande av kunnande att undvika överlappande studier och förkorta studietiden.

Om det konstateras att den studerande uppnått målen för en studiehelhet eller en del av den erkänns kunnandet. Erkännandet av kunnandet registreras i den personliga studieplanen. Närmare information om den personliga studieplanen finns i kapitel 8.1.

Erkännande av kunnande är en del av bedömningen av de studerande och berörs av samma föreskrifter som annan bedömning (L 601/2005, 25 §, 25 a §, 25 c §). Genom att erkänna kunnandet ersätts eller tillgodoräknas studier som hör till den aktuella examen. I examensbetyget anges vilka examensdelar som ersatts genom att kunnandet erkänts (kapitel 7.9 i examensgrunderna). Läraren eller lärarna i de aktuella ämnena fattar beslut om erkännande av kunnande. Det går inte att fastställa någon allmän tidsgräns för när kunnandet senast borde ha förvärvats, men man kan kontrollera att kunnandet är aktuellt. Vid behov ska de studerande påvisa att deras kunnande motsvarar målen och kraven på yrkesskicklighet i den aktuella examen.

En annan avlagd yrkesinriktad grundexamen eller avlagda gymnasiestudier ersätter till mål och innehåll motsvarande examensdelar som kompletterar yrkesskickligheten (gemensamma studier), valfria examensdelar och övriga helt valfria examensdelar som ingår i yrkesstudierna. I kapitel fem i examensgrunderna definieras hur examensdelar som kompletterar yrkesskickligheten kan ersättas med gymnasiestudier.

För att få vitsord på examensbetyget, ska de studerande påvisa sitt kunnande i examensdelar som erkänts men som saknar vitsord och då det gäller kunnande som förvärvats på annat sätt som täcker hela examensdelen. Vid bedömningen av yrkesinriktade examensdelar används yrkesprov. Vitsord för examensdelar som ersatts eller räknats tillgodo genom erkännande av kunnande kan höjas under utbildningen. Efter att utbildningen avslutats höjs vitsorden privat.

Kunnandet kan erkännas om de studerande tidigare har studerat ämnet vid yrkesläroanstalt, gymnasium, separata kurser som stödjer grundexamen, öppen högskola, folkhögskola, medborgar- och arbetarinstitut, yrkeshögskola eller universitet. Kunnandet kan även erkännas på basis av studier som avlagts utomlands, bevärings- och civiltjänst, ledd hobbyverksamhet, volontärarbete och arbetserfarenhet. Kunnande som förvärvats på detta vis jämförs med kraven på yrkesskicklighet samt målen och kriterierna för bedömningen i examen. Kunnandet kan erkännas som en del av examensdelarna som kompletterar yrkesskickligheten och de yrkesinriktade examensdelarna.

Beslutet om erkännande av kunnande fattas innan studierna inleds eller examensdelen påbörjas. Beslutet fattas enligt bestämmelserna alltid av en ämneslära-

4. BEDÖMNING AV LÄRANDE OCH KUNNANDE

re. Erkännandet av kunnandet kan omfatta en hel examensdel eller en del av den. Besluten om erkännande av kunnande ges skriftligt och de studerande kan ansöka om rättelse på samma sätt som i fråga om annan bedömning. Det är bra om principerna för rättelseförfarandet ingår i den gemensamma delen av utbildningsanordnarens läroplan.

www.syi.fi -> yrkesutbildning för unga -> studerande -> erkännande av kunnande

Definition av behovet av handledning och stöd

Den gemensamma delen av utbildningsanordnarens läroplan ska innehålla principerna för hur stödtjänster i samband med studiehandledning samt specialundervisning med anknytande stödtjänster ordnas samt principerna för hur de personliga studieplanerna utarbetas. Det är bra att göra upp en plan per examen för hur studiehandledningen ska framskrida. Likaså ska en plan för hur studierna framskrider uppgöras för varje examen. För varje studerande uppgörs en personlig studieplan, där man kan anteckna studieframsteg och bedömning av lärandet.

Läroanstalterna har ofta en plan för hur till exempel läs- och matematiktest utförs. Problemet är hur den information som testet ger ska kunna utnyttjas i stödet och handledningen av de studerande. Hur ska lärarna i yrkesämnena få information om testresultaten och använda dem vid sin undervisningsplanering? Många läroanstalter har utvecklat olika tillvägagångssätt när det gäller stöd- och handledningsåtgärder:

- *Stödundervisning erbjuds varje termin under hela studietiden vid på förhand överenskomna tidpunkter. De studerande bör få stödundervisning såväl i de gemensamma som i de yrkesinriktade studierna. De studerande kan själva be om stödundervisning, alternativt kan läraren föreslå stödundervisning, till exempel efter en underkänd prestation. Om studierna drar ut på tiden, kan också grupphandledaren hänvisa de studerande till stödundervisning.*

Bedömningen av de studerande baserar sig på kriterier, vilket innebär att lärandet och kunnandet jämförs antingen med kraven på yrkesskicklighet i de yrkesinriktade examensdelarna eller med målen och de ur målen härledda bedömningskriterierna i examensdelarna som kompletterar yrkesskickligheten (gemensamma studier).

De studerande ska ha möjlighet att lära sig, innan kunnandet som fastställs i målen och kraven på yrkesskicklighet bedöms och vitsordet för examensbetyget ges.

Bedömning av lärande

Målet med bedömningen av lärandet är att de studerande vet vad de kan och vad de ännu måste lära sig. Vid bedömningen av lärandet ska läraren och arbetsplats-handledaren använda sig av metoder som motiverar och aktiverar de studerande. På det sättet stöds och motiveras de studerande att uppnå målen eller kraven på yrkesskicklighet och deras självvärderingsförmåga utvecklas. De studerande bedömer sitt lärande utgående från kraven på yrkesskicklighet samt målen och bedömningskriterierna.

Lärandet utvärderas under hela utbildningen och studietiden genom att de studerande får muntlig eller skriftlig respons på hur lärandet utvecklas. Numerisk bedömning behövs inte då lärandet utvärderas. Responsen synliggör de starka sidorna hos de studerande och stödjer och handleder dem för att de ska uppnå så bra prestationer som möjligt. På basis av bedömningen av lärandet görs behövliga

förändringar i undervisningen och i hur lärandet stöds. Förändringarna antecknas i den personliga studieplanen.

Utbildningsanordnaren ska för varje examen göra upp en plan för utformningen av examensdelarna. Med hjälp av denna plan planeras studierna till inlärningsprocesser som stödjer lärandet och hjälper de studerande att uppnå målen i examensdelarna. Examensdelarna kan indelas i studieperioder, om det är ändamålsenligt med tanke på lärandet. Studieperioderna bör utgöra arbetshelheter och vara tillräckligt omfattande. Studieperioderna bildar etappmål som leder vidare mot det kunnande som förutsätts i målen eller kraven på yrkesskicklighet i examensdelen. Bedömning av studieperioderna innebär bedömning av lärandet, m.a.o. en handledande och sporrande bedömning av hur etappmålen uppnåtts. Då etappmålen utvärderas märker man också om de studerande eventuellt behöver stöd.

Lärandet bedöms i såväl yrkesinriktade examensdelar som i examensdelar som kompletterar yrkesskickligheten. De studerande ska under hela studietiden få ärlig och öppen respons på vad de lärt sig, både vid läroanstalten och under perioderna med inläring i arbetet. Det är viktigt att bedömningen görs så att den ger de studerande möjlighet att förändra sig och sina studier i rätt riktning så att målen kan nås.

Bedömningen av lärandet ska grunda sig på kraven på yrkesskicklighet, målen och bedömningskriterierna i examensdelarna och den ska vara tillräckligt konkret. Den studerande och läraren ansvarar tillsammans för att den studerande lär sig det som målen anger. Bedömningen av lärandet förutsätter självvärderingsförmåga. Det är viktigt att denna förmåga tränas upp under utbildningen, så att de studerande kan bedöma sitt eget kunnande och arbetskvaliteten i sina framtida arbeten. Självvärdering förutsätter att de studerande känner till kraven på yrkesskicklighet, målen och bedömningskriterierna i examensdelarna.

- *Bilaga 5 innehåller en plan för en studieperiod, där ämnesområdena som studeras är specificerade per lektion. I samband med dem anges även kriterierna för yrkesprovet, d.v.s. vad de studerande ska kunna i yrkesprovet. I slutet av varje lektion reserveras tid så att de studerande kan fundera över hur de har uppnått målen som uppställts för den lektionen. I slutet av studierna jämför de studerande sitt kunnande med kriterierna och diskuterar nivån på sitt kunnande med läraren.*

Bedömningen av lärandet ska vara koncentrerat på de studerande. Det innebär att varje studerande ska hjälpas och stödjas i sina studier. Det utesluter inte socialitet i studierna och i bedömningen. Bedömningen av lärandet ska hjälpa de studerande att inse det meningsfulla i att lära sig inför arbetslivet.

- *Läraren har utarbetat ett självvärderingshäfte åt de studerande för studierna i yrkesetik. De studerande fyller i häftet under lektionerna, häftet tas inte hem.*

- *På mittuppslaget i häftet finns en tankekarta med orden värden, etik, moral och yrkesetik. Under den första lektionen skriver de studerande ned i häftet allt vad de här orden får dem att tänka på. Tankekartan kompletteras efter hand som de studerande lär sig mer om ämnena.*

- *Det finns också sidor i häftet med lärarens frågor om det viktigaste temat på en lektion. De studerande vet inte nödvändigtvis frågan på förhand, utan den kan ta form under lektionen. De studerande besvarar frågan i häftet i slutet av lektionen.*

- *På den första sidan i häftet finns en förteckning över uppgifter och prestationer som ingår i studierna i yrkesetik så att de studerande själva kan följa med hur studierna framskrider.*

- *På det sista uppslaget i häftet finns en blankett för självvärdering. I slutet av studierna gör de studerande en självvärdering i häftet med hjälp av studiemålen inom yrkesetik samt målen och kriterierna för bedömningen som beskrivs i den examensspecifika läroplanen.*

Läraren samlar i slutet av varje lektion upp häftena och kan med hjälp av dem följa med hur de studerande lär sig och hur de har förstått det som behandlats. Häftet gör det möjligt för läraren att ge respons på lärandet åt en enskild studerande eller att repetera något med hela gruppen.

- *Läraren har utarbetat en blankett (bilaga 5), med vilken de studerande i början av studiehelheten jämför sitt kunnande med målen i läroplanen. Det här hjälper de studerande att uppfatta vad de redan kan och vad de ännu bör lära sig. Läraren samlar in blanketterna och i slutet av studiehelheten fyller de studerande i samma blankett en gång till och bedömer hur de har uppnått studiemålen. Utgående från blanketten kan läraren också diskutera med de studerande om deras kunnande. Diskussionen kan även göras i grupp.*

Det är bra att göra upp en skriftlig plan för bedömningen av lärandet, antingen för varje studerande eller för hela gruppen. Alla lärare som undervisar i samma ämnen ska delta i uppgörandet av planen. Planeringen gör att lärarna måste fundera över vad syftet med undervisningen är och hurdant kunnande som eftersträvas inom den aktuella studiehelheten.

Det är bra att anteckna bedömningen av och responsen på lärandet i de personliga studieplanerna samtidigt som man gör anteckningar om hur studierna framskrider. Det här förutsätter en märkbart mer omfattande och mångsidigare användning av de personliga studieplanerna under hela inlärningsprocessen. Då lärandet utvärderas behövs inga vitsord, endast information om vad de studerande kan och vad de ännu bör lära sig. Muntlig respons under studietiden borde prioriteras framom vitsord.

Tillräckligt många tillfällen ska ordnas för att de studerande ska lära sig något innan de påvisar sitt kunnande i det. Då lärare eller arbetsplatshandledare bedömer lärandet, ska de använda sådana metoder som motiverar de studerande att uppnå målen i examensdelarna.

Muntlig respons

Muntlig respons är en av metoderna man kan använda då lärandet bedöms. Muntlig respons kräver att lärarna och arbetsplatshandledarna förutom interaktionsfärdigheter, har förmåga att lyssna och iakttä de studerandes reaktioner. Samtalet mellan läraren och den studerande, där den muntliga responsen ges, grundar sig på bägge parter kunskaper och färdigheter samt motivation att delta i samtalet.

De studerande har rätt att ända från början av sina studier få tillräcklig muntlig och skriftlig respons på hur deras studier framskrider i riktning mot målen i examensdelen. Enligt en utredning i projektet SOTE HYNÄLÄ (Spridning av goda yr-

kesprovsexempel) upplevde de studerande att de fått för lite muntlig respons under sina studier. Därför är det skäl att försäkra sig om att det finns tillräckligt med tid och möjligheter att ge muntlig respons.

Det är viktigt att noggrant planera hur responsen ges. Lärarna bör på förhand komma överens om i vilket skede av studierna och hur responsen för en examensdel ges och av vem. Då det är fråga om en examensspecifik läroplan lönar det sig att noga överväga innan man spjälker upp en examensdel i mindre enheter. De studerande har svårt att uppfatta vad responsen betyder i relation till det totala kunnandet som förutsätts i en examensdel, om den spjälks upp i små delar. Det är bra att anteckna responsen på lärandet i de studerandes personliga studieplan.

Responsen inverkar på de studerandes studieval, attityd till studierna, eventuella fortsatta studier samt på deras val av arbetsplats. Grundkravet kan anses vara att bedömningen och responsen är tillförlitlig och rättvis. Man kan kontrollera att de studerande förstått responsen genom att t.ex. be dem att med egna ord berätta om responsen de fått.

- *En studerande hade fått underkänt vitsord för inläringen i arbetet. Läraren bad senare den studerande komma och diskutera responsen och vad som verkligen sades i den. Den studerande tyckte inte att det lönade sig att diskutera responsen, eftersom den bara innehöll "skällor". När läraren till sist fick den studerande övertalad att delta i diskussionen, märkte också den studerande att responsen innehöll mycket positivt. Enligt responsen var den studerandes interaktionsfärdigheter utmärkta. Det fanns bra saker i fråga om den studerandes kunnande men det fanns sådant som krävde utveckling inom de centrala kompetensområdena. Det var orsaken till att perioden måste tas om. En av höjdpunkterna i lärarens karriär torde ha varit när den studerande konstaterade: "Jag duger tydligen i alla fall." Responsen hade uppfattats rätt.*

De studerandes färdigheter borde alltid jämföras med målen och kriterierna i examensdelen. Det räcker inte med respons som "riktigt bra prestation" eller "du börjar ju lära dig". Sådana uttalanden ger inte de studerande en tillräckligt bra bild av deras kunnande och de får ingen uppfattning om vad de redan kan och vad de ännu måste lära sig.

- *Bedömningskriterierna i skötsel av hushåll (närvårdarexamen) går igenom med de studerande i början av studieperioden. Beskrivningarna är på nivåerna N1–B5. De studerande får kontinuerligt muntlig respons i enlighet med kriterierna under övningslektionerna (till exempel om planerandet och*

utförandet av arbetet, frågor som berör hygien och ergonomi m.m.). Under den sista övningslektionen gör de studerande en skriftlig självvärdering i enlighet med bedömningskriterierna. Läraren gör en skriftlig bedömning utgående från samma kriterier och håller ett utvärderingssamtal med varje studerande. Inget vitsord ges utan de studerande får information om nivån på sitt kunnande. Bedömningen av studieperioden antecknas i studiekorret med godkänd/underkänd. Då de studerande klarat övningslektionerna med godkänt resultat påvisar de sitt kunnande genom yrkesprov.

Portfölj

Portföljmetoden, som innebär att de studerande samlar material om sin tillväxt och yrkesutveckling, har visat sig vara ett bra och fungerande verktyg. Målen i examensdelen ska utgöra grund för anvisningarna om hur portföljen utarbetas. Om portföljmetoden används, ska de studerande vara tillräckligt väl insatta i vad det hela handlar om och vad som förväntas av dem.

- Det sägs ofta att portföljmetoden är svår och arbetsdryg om läraren läser igenom portföljerna i sin helhet. Läraren behöver ändå inte läsa igenom hela portföljen, utan de studerande kan själva analysera sitt kunnande genom att jämföra det som de dokumenterat i portföljen med målen i examensdelen. Samtidigt reflekterar de studerande en extra gång över vad de lärt sig och plockar ut det viktigaste.
- Under det tredje året i närvårdutbildningen utarbetar de studerande en portfölj. De gör en skriftlig självvärdering och funderar på sina färdigheter i relation till målen i examensdelen. Varje vecka reserveras tid under lektionerna så att de studerande kan skriva på sina portföljer. Läraren läser portföljerna två gånger per termin och diskuterar dem med var och en. På det sättet följer läraren med hur varje enskild studerande går framåt i studierna och utvecklas i yrket.

Praktisk bedömning

Inom många branscher, till exempel inom teknik och kommunikation, sker en stor del av studierna i arbetsal. Det är på många sätt bra med tanke på bedömningen av lärandet: läraren är närvarande hela tiden då de studerande jobbar och det är också förhållandevis lätt att bedöma tekniska prestationer, bl.a. genom mätningar, vilket gör det lättare att ge respons. Trots det är det bra att då och då ordna systematiska responsdiskussioner och dokumentera dem i de studerandes personliga studieplaner.

- I bilaga 6 finns ett exempel, där de studerande i examensdelen Grundfärdigheter inom byggande murar en vägg och en pelare i en arbetsal. De studerande gör en självvärdering av sitt lärande. Utgående från självvärderingen diskuterar läraren med de studerande och ger respons. I bilaga 7 finns självvärderingsblanketten som använts i arbetet.
- Läraren berättar i början av studierna för de studerande om målen och kriterierna för bedömningen som anges i läroplanen. I den här utbildningen består det första arbetet i arbetsal av att de studerande tillverkar verktyglådor åt sig. När verktyglådorna är klara, gör varje studerande en skriftlig självvärdering av sitt arbete. Läraren bedömer arbetsprestationen i förhållande till kriterierna och diskuterar med varje studerande om arbets kvaliteten, kunnandet och om de saker som han eller hon i fortsättningen bör fästa uppmärksamhet vid.

Arbetsblad med luckor

På ett arbetsblad med luckor utelämnas en del av studiematerialet och ersätts med frågor som berör det aktuella ämnet. De studerande följer med föreläsningen utgående från arbetsbladet och fyller i de tomma luckorna efter hand. Undervisningen måste alltså följa arbetsbladet ganska exakt. Frågorna ska vara relevanta eftersom de får den största uppmärksamheten.

Tentamen

Det finns många olika tentamensformer. En går ut på att tentamen utformas till en inlärningsituation. Inlärningsmålet är att de studerande förstår det aktuella ämnet, inte att de kan det mekaniskt utantill. Det finns ändå fortfarande vissa saker där mekanisk inlärnings är motiverad. Sådant kunde till exempel vara frågor som berör anatomi, fysiologi och läkemedelsbehandling i närvårdutbildningen. Utantilläring är ändå förhållandevis ovanlig i examina.

Undervisningen förändras i takt med att bedömningsmetoderna förändras och utvecklas. Dialogtentamen till exempel för undervisningen i en mer kommunikativ riktning och bedömningen blir också mer interaktiv. Tentamen erbjuder den sista chansen för de studerande att lära sig något inom den aktuella examensdelen.

- Syftet med dialogtentamen är att hjälpa de studerande att förstå föreläsningarnas innehåll med hjälp av en systematisk och tematiskt uppbyggd diskussion. Tentamen är en inlärningsituation som anknuter till föreläsningarna.

- Inför dialogtentamen förbereder den studerande en undersökande kommentar, kritik eller resonerande fråga om faktahelheter som behandlats under föreläsningarna som de upplever som viktiga eller intressanta.
- Då den studerande anländer till tentamen, lämnar han eller hon in sin essä till läraren (en kopia). Läraren ber den studerande att kort med egna ord sammanfatta innehållet och problemområdena i essän. Den studerande framför sitt resonemang. Läraren och de övriga studerande kommenterar resonemanget. Om det finns andra som har resonemang som anknyter till samma tema, behandlas de samtidigt på motsvarande sätt. När ett tema är slutbehandlat, övergår man till nästa ända tills alla studerande har framfört sina resonemang. Bedömningen görs tillsammans med de studerande. Tentamen räcker ungefär 4–6 timmar. Den tid som överstiger tiden för en normal tentamen (2 timmar) tas från föreläsningstid.

Bedömning av kunnande

På basis av bedömningen av kunnandet ges de studerande vitsord enligt bedömningskalan i den gällande förordningen om yrkesutbildning.

Bedömningsmetoderna väljs så att de mäter hur de uppställda målen eller kraven på yrkesskicklighet uppnåtts, lämpar sig för de studiemetoder som används och stödjer de studerandes lärande. De studerande ska ha möjlighet att påvisa sitt kunnande på ett mångsidigt sätt och även själva utvärdera sitt kunnande.

Yrkesskickligheten i de yrkesinriktade examensdelarna bedöms genom yrkesprov och annan bedömning av kunnandet. Vid yrkesproven bedöms i så stor utsträckning som möjligt kunnandet som definieras i kraven på yrkesskicklighet, men åtminstone det som fastställs i examensgrunderna. Bedömningen med yrkesprov kan vid behov kompletteras med annan bedömning. Utbildningsanordnaren fastslår i verkställighetsplanen för bedömning av studerande vilka bedömningsmetoder som tillämpas vid annan bedömning av kunnandet.

Kunnandet kan anses vara en kombination av kunskaperna och färdigheterna som krävs i arbetet och tillämpningen av dem i praktiska arbetsuppgifter. Syftet med bedömningen av kunnandet är även att handleda och sporra de studerande samt att utveckla deras självvärderingsförmåga.

Yrkesskickligheten i de yrkesinriktade examensdelarna bedöms genom yrkesprov och annan bedömning av kunnandet. I examensdelarna som kompletterar yrkesskickligheten avläggs inga separata yrkesprov utan kunnandet bedöms med andra metoder.

Det är viktigt att välja sådana bedömningsmetoder att alla studerande har chans att påvisa sitt kunnande på det sätt som lämpar sig bäst för dem. Det är vik-

tigt att variera bedömningsmetoderna för att varje studerande ska hitta det bästa sättet att påvisa sitt kunnande på.

Yrkesprovet är den viktigaste bedömningsmetoden i de yrkesinriktade examensdelarna. Genom att bedöma kunnandet bedömer man resultatet av lärandet. Målen och kriterierna för bedömningen av yrkesprov definieras i examensgrunderna. Annan bedömning av kunnandet fokuserar på de mål och kriterier för bedömningen i examensdelen som inte kan påvisas vid yrkesprov. Då alla parter känner till målen och kriterierna för bedömningen, kan man tala om öppen bedömning. Bedömningen är tillförlitlig och jämförbar, när den studerandes kunnande jämförs med målen och kriterierna för bedömningen i examensdelen. Det här förutsätter att alla som deltar i bedömningen uppfattar dem på samma sätt.

- En läroanstalt bjuder alltid i början av en studiehelhet in representanter från arbetslivet. De gör målen och kriterierna för bedömningen av yrkesprovet konkreta för de studerande genom att berätta vilka arbetsuppgifter de motsvarar i det verkliga arbetslivet.

Utbildningsanordnarens läroplan är det viktigaste verktyget i samordnandet av undervisningen, lärandet och bedömningen. Bedömningsprinciperna ska antecknas i den gemensamma delen av läroplanen. Alla författningar och föreskrifter som berör bedömning bör vara lätt tillgängliga.

- *I projektet Hyvien näyttökäytänteiden levittäminen (Spridning av goda yrkesprovsexempel) producerades webbsidorna "Opetussuunnitelman perusteista yksilölliseksi näytöksi". Med hjälp av sidorna kan lärare bekanta sig med författningarna som berör yrkesprov och med planerandet, genomförandet och bedömningen av yrkesprov. Sidorna finns på adressen www.jao.fi/naytot.*

Utbildningsanordnaren utnämner ett organ, vars uppgift är att godkänna de planer som ingår i läroplanen för hur yrkesproven genomförs och bedöms. Organet beslutar också om bedömarna och övervakar yrkesprovsverksamheten. Dessutom behandlar organet de studerandes eventuella rättelseyrkanden på andra stadiet.

Den examensspecifika läroplanen ska innehålla en plan för bedömningen och bedömningsmetoderna i alla examensdelar. Utöver det ska det för de yrkesinriktade examensdelarna finnas en plan som organet godkänt för hur yrkesproven genomförs och bedöms.

Utbildningsanordnaren bestämmer vilka metoder som används vid annan bedömning av kunnandet i de yrkesinriktade examensdelarna. Vitsordet för en yrkesinriktad examensdel ges på basis av yrkesprovet och annan bedömning av kunnandet. Det är viktigt att undvika överlappande bedömning inom yrkesstudierna. En bedömningsplan bör göras upp också för examensdelar som stödjer yrkesskickligheten.

- *I bilaga 8 finns ett exempel på en av organet godkänd verkställighets- och bedömningsplan för yrkesprovet i examensdelen Manuellt arbete och tillverkning (10 sv) i grundexamen inom hantverk och konstindustri.*

Yrkesprov

Förutom det som föreskrivs om yrkesprov, organ, bedömning och bedömare samt kvaliteten och arbetarskyddet i fråga om platserna för yrkesprov i 25 §, 25 a § och 25 b § i lagen om ändring av lagen om yrkesutbildning (L 601/2005) och i 5 § i förordningen om ändring av förordningen om yrkesutbildning (F 603/2005), ska yrkesproven planeras, genomföras och bedömas som ett samarbete mellan läroanstalterna och arbetsplatserna utgående från examensgrunderna.

Vid ett yrkesprov påvisas kraven på yrkesskicklighet i de yrkesinriktade examensdelarna. Yrkesprov avläggs i alla yrkesinriktade examensdelar, även i de valfria, om de är yrkesinriktade. Separata yrkesprov avläggs inte i examensdelarna som

kompletterar yrkesskickligheten (gemensamma studier) eller i de helt valfria examensdelarna. Utbildningsanordnaren kan dock besluta om att yrkesprov avläggs även i de valfria examensdelarna, om de är yrkesinriktade.

Målen och kriterierna för bedömningen samt sätten att påvisa yrkesskicklighet som fastställs i de yrkesinriktade examensdelarna anger hur man bedömer att kraven på yrkesskicklighet uppfylls. Vitsord för yrkesprov ges i alla yrkesinriktade examensdelar.

Yrkesprov kan avläggas i en eller flera examensdelar åt gången. Om man i ett yrkesprov bedömer kunnandet för flera examensdelar, bör ett separat vitsord ges för varje examensdel per bedömningsobjekt. Om yrkesprovet i en examensdel avläggs i flera delar, ska vitsord ges för varje del per bedömningsobjekt, men det totala vitsordet ges först då alla delar är avlagda.

Yrkesproven planeras in under hela utbildningstiden. De studerande ska ha möjlighet att lära sig det som bedöms i yrkesprovet innan kunnandet påvisas och möjlighet att förbättra sin prestation på basis av den respons de fått på yrkesprovet. Principerna för samordning av inläring i arbetet och yrkesprov ska ingå i den av organet godkända verkställighets- och bedömningsplanen för yrkesprov.

De studerande har även rätt att avlägga yrkesprov utomlands om man kommer överens om det på förhand.

Utbildningsanordnaren ska se till att de studerande får tillräckligt stöd och handledning för att avlägga yrkesprov. Stöd och handledning ges före och under yrkesprovet samt efter yrkesprovet genom respons.

Yrkesproven genomförs i en så realistisk miljö som möjligt genom att de studerande utför "riktiga" arbetsuppgifter på arbetsplatsen. Yrkesprovet kan också avläggas vid läroanstalten. Bedömningen av yrkesprovet är ett samarbete, där arbetsplatshandledaren och/eller läraren samlar in bedömningsinformation genom att iakta den studerandes arbete och be om preciseringar. Om de önskar kan de be om respons av arbetsgemenskapen och eventuellt också av kunder. Det är viktigt att få en tillräckligt bra bild av den studerandes kunnande så att bedömningen kan anses vara tillförlitlig.

Bedömningen av yrkesprovet sammanfattas vid ett utvärderingssamtal, i vilket den studerande samt arbetsplatshandledaren och/eller läraren (tillsammans eller separat) deltar i enlighet med den av organet godkända verkställighets- och bedömningsplanen för yrkesprovet. Det är lärarens uppgift att se till att bedömningen görs i enlighet med de överenskomna målen och kriterierna för bedömningen. Vid utvärderingssamtalet ger såväl arbetsplatshandledaren som läraren respons på den studerandes kunnande för att stödja hans eller hennes yrkesmässiga tillväxt. Vitsorden som bestäms vid utvärderingssamtalet ska, inklusive motiveringar, antecknas på bedömningsblanketten per bedömningsobjekt.

Yrkesprov kan avläggas i en eller flera examensdelar åt gången. Om yrkesprovet delas i s.k. delyrkesprov, ska vart och ett bedömas per bedömningsobjekt. De lärare som bedömt delyrkesproven sammanställer alla bedömningar och ger vitsord för dem per bedömningsobjekt. De beslutar också om det totala vitsordet för yrkesprovet i examensdelen och motiverar sitt beslut. Det är möjligt att kombinera yrkesproven för olika examensdelar. Det förutsätter ändå att varje examensdel bedöms separat per bedömningsobjekt. En anvisning om dokumenteringen av bedömningsuppgifterna bör ingå i den gemensamma delen av utbildningsanordnarens läroplan.

Målen och kriterierna för bedömningen

I examensgrunderna anges för varje examensdel målen för bedömningen (vad bedöms) och kriterierna för bedömningen (vad kan den studerande) på nivåerna nöjaktig N1, god G2 och berömlig B3. Bedömningen är inriktad på

- arbetsprocessen
- arbetsmetoder, verktyg och material
- kunskaperna som utgör grund för arbetet samt
- de centrala färdigheterna som berör livslångt lärande.

Fyra centrala färdigheter som berör livslångt lärande bedöms separat: lärande och problemlösning, interaktion och samarbete, yrkesetik samt hälsa, säkerhet och handlingsförmåga.

Dessutom bedöms följande centrala färdigheter i samband med bedömmandet av arbetsprocessen, arbetsmetoderna eller kunskaperna som utgör grund för arbetet: lärande och problemlösning, interaktion och samarbete, yrkesetik, hälsa, säkerhet och handlingsförmåga, initiativförmåga och företagsamhet, hållbar utveckling, estetik, kommunikationsfärdigheter och mediekunskap, matematik och naturvetenskaper, teknologi och datateknik samt aktivt medborgarskap och olika kulturer.

Utbildningsanordnaren utarbetar bedömningskriterier utgående från de allmänna bedömningskriterierna som finns som bilaga för de valfria examensdelar, där inga bedömningskriterier finns fastställda i examensgrunderna.

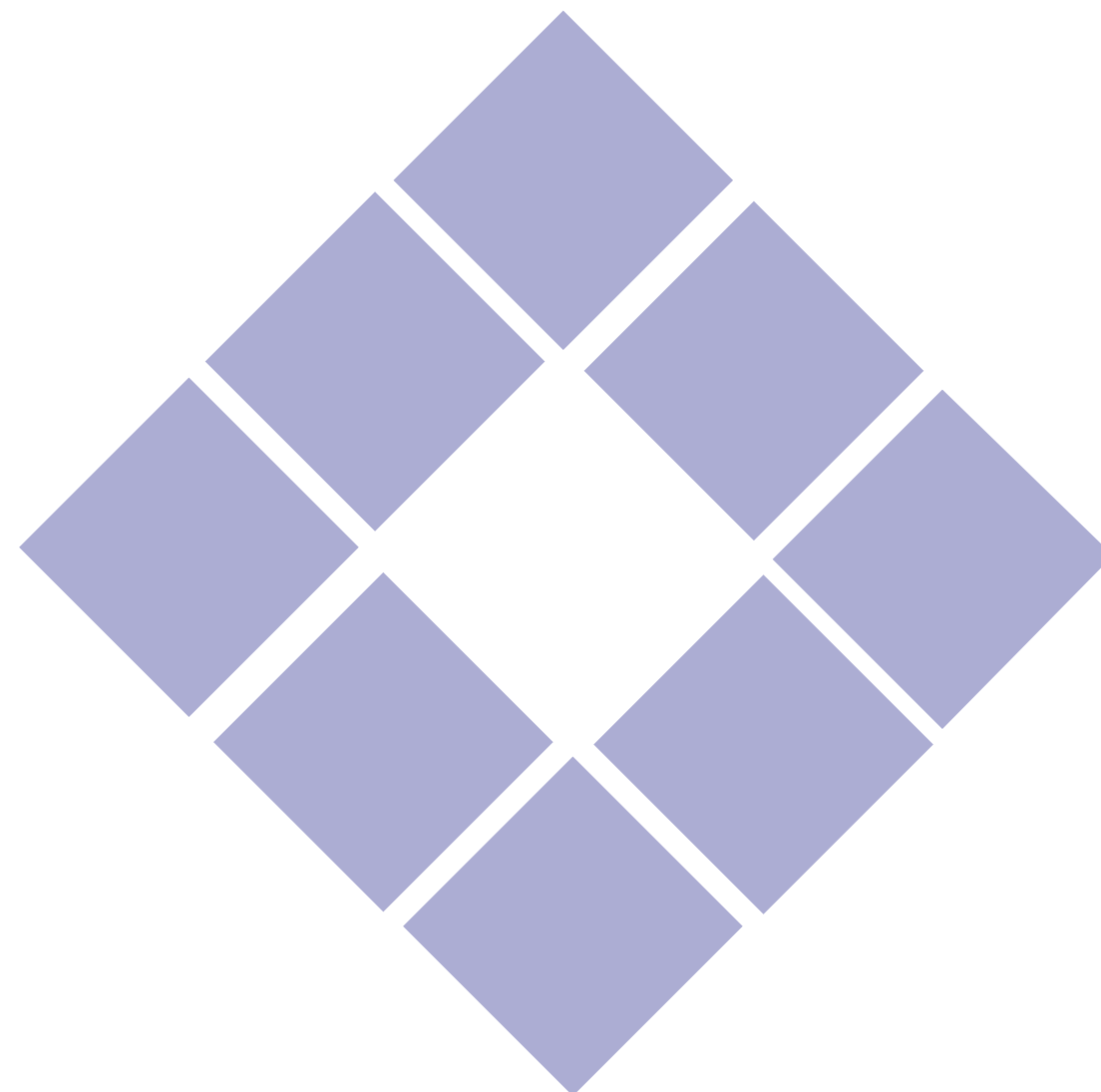
Annan bedömning av kunnande

Yrkesskickligheten i de yrkesinriktade examensdelarna bedöms genom yrkesprov och annan bedömning av kunnandet. Vid yrkesproven bedöms i så stor utsträckning som möjligt kunnandet som definieras i kraven på yrkesskicklighet, men åtminstone det som fastställs i examensgrunderna. Vid behov kan annan bedömning av kunnandet komplettera kunnandet som förutsätts i kraven på yrkesskicklighet. Utbildningsanordnaren fastslår i verkställighetsplanen för bedömning av de studerande vilka metoder som tillämpas vid annan bedömning av kunnandet.

Annan bedömning av kunnandet är inriktad på de mål och kriterier för bedömningen i examensdelen som inte kommer fram vid yrkesproven. Vid annan bedömning

av kunnandet kan samma metoder användas som vid bedömning av lärandet. I bilaga 9 finns exempel på olika bedömningsmetoder. Sammanställningen har gjorts av Olli Hyppönen vid Tekniska högskolan (<http://www.dipoli.tkk.fi/ok>).

I yrkesproven och vid annan bedömning av kunnandet är det viktigt att de studerande alltid själva bedömer och får respons på sitt kunnande. Det här förutsätter att man reserverar tid för respons- och handledningssamtal och gemensamt diskuterar de studerandes kunnande. Också då det gäller annan bedömning av kunnandet ska man planera hur responsen ges. Vitsordet ska motiveras i enlighet med kriterierna. Vid annan bedömning kan responsen ges till de studerande antingen personligt eller i grupp och antingen muntligt eller skriftligt. Kamratbedömning (peer review) är en bra metod för att ge respons.

5. BESLUT OM VITSORD FÖR EN EXAMENSDEL

Förutom det som föreskrivs i 25 b § i lagen om ändring av lagen om yrkesutbildning (L 601/2005) och i 10 §, 11 § och 13 § i förordningen om ändring av förordningen om yrkesutbildning (F 603/2005), ska vitsord på examensbetyget ges för alla examensdelar som ingår i grunderna för läroplanen, också för de helt valfria examensdelar som ingår i de yrkesinriktade studierna (90 sv) samt för de valfria examensdelar som utbildningsanordnaren erbjuder.

Vitsordet för en examensdel avgörs på basis av bedömningen av kunnandet. Om flera lärare har deltagit i bedömningen, fattas beslutet vid ett utvärderingssamtal. Om vitsord för yrkesprov beslutar i allmänhet lärare och representanter för arbetslivet gemensamt i enlighet med organets beslut. Motiveringarna till bedömningen ska alltid antecknas.

Då en studerande har avlagt alla prestationer som krävs med åtminstone nöjaktigt resultat (N1), beslutar de lärare som deltagit i bedömningen av examensdelen vid ett utvärderingssamtal om vitsordet för examensdelen och motiverar det. Den studerandes kunnande jämförs med målen och kriterierna i examensdelen. Verkställighetsplanen för bedömningen ska innehålla information och klara anvisningar om hur vitsorden för varje examensdel bildas.

Då en studerande har avlagt alla studier som hör till examen med godkänt vitsord, får han eller hon ett examensbetyg. Det innehåller ett yrkesprovsbetyg och ett avgångsbetyg. I examensgrunderna finns direktiv till utbildningsanordnaren om innehållet i examensbetyget. Examensbetyget utfärdas av utbildningsanordnaren. Organets ordförande undertecknar yrkesprovsbetyget.

LITTERATURFÖRTECKNING

Atjonen, P. (2007). Hyvä, paha arviointi. Helsinki: Tammi.

Hakala, R. (2006) Yrkesprovns effekt på undervisningsarrangemang och undervisningsmetoder – bara goda idéer eller verkliga förändringar i praktiken?

Hakala, R. (2007). Yrkesprovns inverkan på lärarens och arbetsplatshandledarens arbetsbeskrivningar. Helsingfors. Utbildningsstyrelsen.

Hyppönen, O. (2004). Erilaisia oppimisen arviointimenetelmiä – kuvaukset, vahvuudet ja haasteet. TKK Opetuksen ja opiskelun tuki. <http://www.dipoli.tkk.fi/ok/>

Keurulainen, H. (2006). Osaaminen ja arviointi. Teoksessa A. Niskanen, A. Leppäjuuri & T. Rautio (toim.) Tunnistatko taiturin. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakoulu.

Kinnunen E. & Halmevuori, T. (red.) (2003). Bedömningen av studerande inom yrkesutbildningen. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Mykrä, T. (2007). Työpaikkaohjaaja oppimisen edistäjänä – opiskelijan ohjaaminen ja arviointi työpaikoilla. Helsinki: Educa-instituutti.

Niemi, T., Nietosvuori, L. & Virikko, H. (2006). Hyvinvointialan viestintä. Helsinki: Edita.

Poikela, E. & Rökköläinen, M. (2006). Intelligent accountability – kontekstiperustaisen arvioinnin lähtökohtia. Teoksessa Näytöt, arviointeja ja itsearviointia. Helsinki: Opetus-, kasvatus ja koulutusalojen säätiö (Okka-säätiö).

Repo I. & Nuutinen T. (1992). Aikuisten viestintätaito. Helsinki: Otava.

Rökköläinen, M. (2005). Kansallisen näyttöperusteisen oppimistulosten arviointijärjestelmän kehittäminen ammatillisiin perustutkintoihin. Arviointikokeilusta kohti käytäntöä. Helsinki: Opetushallitus.

SOTE HYNÄLÄ -projekti (2007). Loppuraportti 2004–2007. Ylivieskan ammattiopisto.

Virta, A. (1999). Uudistuva oppimisen arviointi. Mahdollisuuksia ja varauksia. Turku: Turun opettajakoulutuslaitos.

BILAGA 1

GRUPPHANDLEDARENS UPPGIFTER

ÅR 1	PERIOD 1	PERIOD 2	PERIOD 3	PERIOD 4	PERIOD 5
Dela ut och gå igenom introduktionsmaterial <ul style="list-style-type: none"> • informationsblankett • studieguide • studerandekort • läsplän • årsplan • läsordning för period 1 • inledande kartläggningar • blankett för specialdiät • gruppens namnlista där de närvarande antecknas, returneras till studiebyrån samma dag • material för ankomstintervju • utdelning och förpliktelser i anknytning till AD-koder (inloggning) • e-postadresser och användning av e-post • läsordningar på adressen http://ressu.salpaus.fi • Winha Wille, koder och användning 	x				
Kopiera originalbetyg (grundskola, gymnasium, yrkesinriktad examen) <ul style="list-style-type: none"> • betygskopior stannar hos grupphandledaren 	x				
Göra inledande kartläggningar (matematik, modersmål, finska, engelska) under den första veckan – se anvisningar I	x				
Hålla personliga ankomstintervjuer med de studerande <ul style="list-style-type: none"> • kartlägga speciella stödåtgärder • inleda arbetet med personlig studieplan (PSP) 	x				
Gå igenom studieguiden, obs! ordningsreglerna	x	x	x	x	x
Kontinuerligt följa upp frånvaro och vid behov ingripa Informera de studerande och vid behov vårdnadshavarna samt 1 gång/månad studiehandledaren och kuratorn (Vårdnadshavaren ska kontaktas så fort som möjligt.)	x	x	x	x	x
Utarbeta IP tillsammans med den studerande, kuratorn, studiehandledaren och vårdnadshavaren <ul style="list-style-type: none"> • IP-eleverna namnges i samband med statistikdagarna 20.9 och 20.1 	x		x		
Vid behov delta i utarbetandet av anpassade mål tillsammans med studiehandledaren, vårdnadshavaren och övriga lärare	x	x	x	x	x
Hänvisa till stödåtgärder (t.ex. inlärningsstudio, påbyggnadsundervisning)	x	x	x	x	x
Sköta om anpassning och om att de lärare som berörs av IP informeras	x	x	x	x	x
Ordna familjekväll/möten med familjemedlemmar	x				
Se till att uppgifterna om gruppen är aktuella och informera studiebyrån om förändringar	x	x	x	x	x
Ge förhandsinformation om inläring i arbetet och yrkesprov	x				
Gå igenom periodens studier med gruppen: frånvaro, avlagda studier, registrering av studieprestationer, tidtabell för återstående studier Vid behov planera extra stödåtgärder med studiehandledaren, kuratorn och biträdande utbildningschefen		x	x	x	x
Påminna om anmälning till resterande tentamina.					
Hålla ett möte för uppföljning av studierna efter att en period avslutats		x	x	x	x
Kontrollera att de studerande kan följa läs- och årsplanerna	x	x	x	x	x
Följa upp hur studierna framskrider och vid behov kontakta vårdnadshavarna	x	x	x	x	x
Samla in respons av de studerande	x	x	x	x	x
Kontrollera 31 maj att hela årets studier är införda i Winha Informera vederbörande lärare om vitsord som fattas					x

BILAGA 2

GRUNDEXAMEN INOM SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSBRANSCHEN, NÄRVÅRDARE

BEKANTA DIG MED LÄROPLANEN och besvara följande frågor

1. Vilka är de viktigaste principerna för arbetet inom social- och hälsovårdsbranschen?

2. Vilka är studiehelheterna inom de gemensamma yrkesinriktade studierna och hur omfattande är de?

a. Vilken studiehelhet håller du på med just nu?

b. På vilken sida hittar du målen och studieperioderna för den studiehelheten?

c. Läs igenom bedömningskriterierna för studiehelheten. Fundera på vilka kriterier du vill uppnå.

d. Verkar kriterierna vara lätta att uppnå?

3. Läs också igenom bedömningen, målen och studieperioderna för två andra studiehelheter.

a. Frågor om dem?

4. När är de yrkesinriktade studierna klara?

5. När väljer man utbildningsprogram?

6. Vad förutsätts innan man väljer utbildningsprogram?

7. Vilka utbildningsprogram erbjuder läroanstalten?

a. Vilket utbildningsprogram intresserar dig för tillfället?

8. Hur många perioder av inläring i arbetet har du under yrkesstudierna?

9. Vad säger läroplanen om yrkesprov?

10. Hurdan syn på lärandet har skolan?

a. Vilken är den studerandes roll i lärandet?

b. Vilken är lärarens roll i lärandet?

BILAGA 3
BLANKETTER SOM ANKNYTER TILL BEDÖMNINGEN AV
DE STUDERANDE,
ANVÄNDNING OCH FÖRVARING AV BLANKETTER

Blankettens namn	Blankett-ansvarig(a)	Plats på datanätet	Blankettens syfte	Verksamhetsansvarig	Dokumentationsansvariga	Det ifyllda dokumentets förvaringsplats och -tid
PSP/förhandsintervju (länk till blanketten, finsk)	ansvarig studiesekretärer	Intranätet; Elevvården	Stödja smidig start på studierna och främja studieplaneringen	Läraren/studiehandledaren?	Läraren/studiehandledaren?	Lärarens mapp, studietiden +?
PSP/Studieval och studieframsteg - kontroll och uppdatering 2 ggr/år	ansvarig studiesekretärer	Primus; Utskrift ur studentregistret, PSP (för alla Wilma; under arbete)	Skapa grund för studieplanering, uppföljning av studieframsteg och bedömning.	Studiehandledaren/ledaren/studeranden	Studiehandledaren/ledaren/läraren	Primus/Wilma, studietiden +?
IP, plan - kontroll och uppdatering 2 ggr/år före statistikdagarna	ansvarig studiesekretärer	Primus; Utskrift ur studentregistret, IP (L 630/98, 20 §)	Utgöra grund för definition av den studerandes specialbehov och plan för stödåtgärder. Förutsättning för stödfinansiering.	Utarbejning: ansvararen fastställa per läroanstalt Underskrifter:	Studiehandledaren eller kuratorn vid läroanstalten. Nina har alla kopior som behövs för statistikdagen	Den läroanstalt som gjort upp planen. Studietiden + 10 år.
IP, uppföljning av hur planen genomförs - kontroll och uppdatering 2 ggr/år före statistikdagarna	ansvarig studiesekretärer	Primus; Utskrift ur studentregistret, uppföljning av IP			Studiehandledaren eller kuratorn vid läroanstalten.	Den läroanstalt som gjort upp planen. Studietiden + 10 år.
Erkännande av kunskande, allmän (länk till blanketten, finsk)	ansvarig studiesekretärer	intranät, studerandeadministrationsen	Den studerande kan ansöka om erkännande av tidigare förvärvat kunskande	vederbörande lärare	Studie- eller byråsekreteraren vid läroanstalten	Den läroanstalt som gjort upp planen. Studietiden
Erkännande av kunskande, yrkesinriktade ämnen (länk till blanketten, finsk)	ansvarig studiesekretärer	intranät, studerandeadministrationsen	Den studerande kan ansöka om erkännande av tidigare förvärvat kunskande	vederbörande lärare	Studie- eller byråsekreteraren vid läroanstalten	Den läroanstalt som gjort upp planen.
Erkännande av kunskande, gemensamma studier (länk till blanketten, finsk)	ansvarig studiesekretärer	intranät, studerandeadministrationsen	Den studerande kan ansöka om erkännande av tidigare förvärvat kunskande	vederbörande lärare	Studie- eller byråsekreteraren vid läroanstalten	Den läroanstalt som gjort upp planen.
Bedömningsblanketter för yrkesprov	ansvarig studiesekretärer	Fås av läraren	Blankett, där den studerande, representanterna ur arbetslivet och läraren kan kontrollera bedömningskriterierna i samband med bedömningen	vederbörande lärare		
Bedömnings-/registreringsblankett för yrkesprov (länk till blanketten, finsk)	ansvarig studiesekretärer	Intranät; Yrkesprov Word-blankett som går att skriva ut. Registrering av bedömningen i Primus.	Visorden som de olika parterna ger registreras per bedömningsobjekt. Informationen sparas i Primus och utgör material då bedömningen sammanställs	vederbörande lärare	vederbörande lärare / Studie-sekreteraren	Studiesekreteraren förvarar de under-tecknade versionerna
Begäran om rättelse av bedömning (länk till blanketten, finsk)	ansvarig studiesekretärer	Primus, Wilma, Intranätet; Studerandeadministrationsen	Den studerande kan be om rättelse av bedömning av en bedömare, läroanstaltens rektor eller organet som övervakar yrkesproven			

BILAGA 4

FUNKTIONERNA I VÅRDARBETET

DAG	KL.	LEKTIONENS TEMA
ons. 26.9	11.15–13.45	kort introduktion i lärokursen, uppgifter som anknyter till lagen och förordningen om smittsamma sjukdomar, val av självständig uppgift om ämnet smittsamma sjukdomar och handledning i uppgiften
tors. 27.9	9.45–11.15	genomgång av lokaler, klädsel under laborationslektionerna och uppförande under lektionerna, handtvätt och desinficering, ergonomiska arbetsställningar, hantering samt ned- och hopmontering av sängar, bäddning av tom säng, användning av spoldesinfektor
	12–12.45	Första delen av principerna inom vårdarbete, kapitel 2, sidorna xx–xx i boken.
	13.00–14.30	fortsättning på morgonens tema, bäddning av en sängliggande patients säng
fre. 28.9	11.15–12.45	andra delen av principerna inom vårdarbete, läxa ur kapitel xx, sidorna xx–xx: hudvård, renlighet och påklädning.

PRINCIPERNA INOM VÅRDARBETE ANKNYTER TILL YRKESPROVSPLANEN PÅ FÖLJANDE SÄTT:

Etiska och estetiska färdigheter; iakttagande av yrkesetik	iakttar verksamhetsprinciperna inom social- och hälsovårdsbranschen i bekanta arbets-situationer och beaktar miljöns estetiska egenskaper.	iakttar verksamhetsprinciperna inom social- och hälsovårdsbranschen i arbetssituationer och bedömer hur miljöns estetiska egenskaper påverkar klientens välbefinnande.	iakttar verksamhetsprinciperna inom social- och hälsovårdsbranschen i varierande arbets-situationer och motiverar sitt arbete samt utvecklar det estetiska i miljön för att främja klientens välbefinnande.
--	--	--	---

DAG	KL.	LEKTIONENS TEMA
mån. 1.10	9.00–10.30	kort förhör av läxan. Temat kontroll av cirkulationsorganens funktion i vårdarbetet inleds, läxa kapitel 6: blod-cirkulation och kontroll av blodcirkulationen
	11.15–13.45	fotvård (besök av ungerska studerande och lärare under lektionen) sängtvätt (badkläder eller motsvarande)

ANKNYTER TILL YRKESPROVSPLANEN PÅ FÖLJANDE SÄTT:

Skötsel av personlig renlighet och påklädning (inte tvätt av sängliggande patient som är kopplad till observations- eller vård-apparatur)	sköter om klientens personliga renlighet och påklädning på överenskommet sätt (hjälp med tvätt, tvätt, hudvård, mun- och tandvård, hand- och fotvård)	sköter om klientens personliga renlighet och påklädning utgående från individen	tillämpar olika alternativa metoder för att hjälpa klienten med tvätt och påklädning och beaktar självständigt klientens resurser
---	---	---	---

DAG	KL.	LEKTIONENS TEMA
tis. 2.10	8–9.30 12.15–13.45	RR-mätningar och pulskontroll de viktigaste begreppen inom vårdarbete, kapitel x, sidorna xx–xx i boken.

ANKNYTER TILL YRKESPROVSPLANEN PÅ FÖLJANDE SÄTT:

Observation och trygghet av andning och blodcirkulation	mäter rätt klientens andningstakt, puls och blodtryck samt informerar om mätresultatet på överenskommet sätt	observerar och identifierar förändringar i klientens tillstånd och informerar om dem utgående från situationen	observerar och identifierar förändringar i klientens tillstånd, handlar ändamålsenligt i den förändrade situationen och informerar på det sätt som situationen kräver
---	--	--	---

DAG	KL.	LEKTIONENS TEMA
ons. 3.10	11.15–13.45	aseptik som en del av vårdarbetet, kapitel x: säkerhet, sidorna xx–xxx.

ANKNYTER TILL YRKESPROVSPLANEN PÅ FÖLJANDE SÄTT:

lakttagande av aseptik	handlar enligt de hygieniska och aseptiska principerna på arbetsplatsen och sköter sin personliga hygien (bl.a. handtvätt/desinficering) för att hindra smitta	motiverar sitt arbetssätt med yrkeskunskap om aseptik och hygien	tillämpar aseptiska principer i nya arbetssituationer och motiverar sina lösningar och arbetssätt med yrkeskunskap
------------------------	--	--	--

DAG	KL.	LEKTIONENS TEMA
4.10	9.45–11.15	desinficerande handtvätt, användning av handskar, framställning av sterilt bord, skyddskläder
	12–12.45	observation av andning i vårdarbetet och effekterna av långvarigt sängliggande på andningen, kapitel x: andning och observation av andning, sidorna xxx–xxx.
	13–14.30	observation av andning, frekvens, rytm och djup, syretillförsel, syresaturation, lägesvård, slemsugning PEF, andningsövningar

ANKNYTER TILL YRKESPROVSPLANEN PÅ FÖLJANDE SÄTT:

Observation och tryggnad av andning och blodcirkulation	mäter rätt klientens andningstakt, puls och blodtryck samt informerar om mätresultaten på överenskommet sätt	observerar och identifierar förändringar i klientens tillstånd och informerar om dem utgående från situationen	observerar och identifierar förändringar i klientens tillstånd, handlar ändamålsenligt i den förändrade situationen och informerar på det sätt som situationen kräver
---	--	--	---

BILAGA 5 BYGGANDETS GRUNDER 30 SV

MÅL OCH INNEHÅLL

Målet är att de studerande lär sig arbeta och röra sig tryggt på en byggarbetsplats samt beakta andra arbetsgrupper. Lär sig använda basverktygen på byggarbetsplatsen på ett tryggt sätt. Iakttar överenskomna arbetstider och kommer vid behov överens om avvikelser. Känner i huvuddrag till de centrala begreppen och de olika skedena på en byggarbetsplats. Förstår byggnadsstommens funktion. Behärskar ekologiskt byggande, ekonomisk användning av byggnadsmaterial och principerna för hållbar utveckling. Kan läsa byggnadsritningar och utföra mätningar på byggarbetsplatsen. De studerande behärskar grunderna i murning och kan utföra enkla murningensarbeten som uppfyller kvalitetskraven. De behärskar grunderna i spackling, rappning och plattsättning och kan självständigt utföra mindre arbeten. De studerande avlägger prov för kort för heta arbeten. Har en positiv attityd till att skaffa ny information och utnyttjar den i sin yrkesmässiga utveckling samt bedömer och utvecklar sitt eget kunnande. De studerande har företagarganda och initiativförmåga, handlar ekonomiskt och ansvarsfullt samt utvecklar sitt eget arbete och samarbetet med medlemmarna i arbetsgemenskapen. De arbetar tillsammans med de andra i arbetsgemenskapen i enlighet med de uppställda målen. De studerande sörjer för trivsel och ergonomi i arbetsgemenskapen samt strävar efter att främja den egna arbetsförmågan. De arbetar miljömedvetet.

INNEHÅLL:

	Kan inte ännu	Kan	Kan bra
iakttar praxis i arbetslivet			
arbetar och rör sig tryggt på byggarbetsplatsen			
fungerar som medlem av arbetsgemenskapen			
kan använda basverktygen på byggarbetsplatsen			
känner till de olika skedena och de centrala begreppen inom byggnadsarbete			
förstår byggnadsstommens funktion			
kan utföra arbeten som anknyter till trädgårdsanläggning			
kan läsa de ritningar som ingår i arbetet och utföra kalkyler och basmätningar i anknytning till dem			
kan utföra mindre murningensarbeten			
kan utföra arbeten i anknytning till ytriktning			
kan utföra mindre plattsättningsarbeten			
förstår principerna för hållbar utveckling			

BILAGA 6

MURNINGSARBETE:

I murningsarbetet ingår att mura en pelare och en vägg. De studerande har i allmänhet ingen tidigare erfarenhet av murningsarbete. Övningen lämpar sig ändå också som första övning i en nybörjargrupp. Läraren går först igenom alla arbetsskeden i teorin och visar även själv hur ett arbetsskede går till i praktiken, innan ett nytt skede påbörjas.

Var och en gör sitt arbete som en individuell prestation. De studerande arbetar ändå parvis. Var och en murar sin egen pelare bredvid arbetsparets pelare och mellan pelarna murar var och en sin egen vägg. Paret hjälper till vid behov, t.ex. med att mäta och sätta upp murlinjaler. Arbetsparen turas också om att tillverka murbruk och får på det sättet kunskap om de olika skedena och arbetarskyddet i anknytning till tillverkning av murbruk.

Arbetet börjar med att de studerande, parvis eller i grupp, mäter ut platsen för övningsarbetet i förhållande till omgivande väggar och markerar den på golvet utgående från den givna planritningen. I det här skedet lär sig de studerande de färdigheter som behövs för att mäta och linjera en väggs placering.

Murning av pelare: Var och en murar självständigt en pelare på den plats de märkt ut med hjälp av ett vattenpass och en fördelningsribba, på vilken den övre kanten av varje tegelskikt finns utmärkt. I princip handleder läraren de studerande enligt målen, d.v.s. kriterierna, hela tiden under arbetets gång, men strävar ändå efter att ge handledningen genast i början. De studerande har möjlighet att själva riva arbetet eller en del av det och börja om från början. I arbetet används murbruk som är lätt att riva och teglet kan användas flera gånger. Vid murning av pelaren lär sig de studerande använda vattenpass, fördelningsribba, murslev och fogjärn. De lär sig också hantera tegel och murbruk. Placeringen av tegel gör att de får träning i samarbetet mellan öga och hand. De studerande lär sig i enlighet med kriterierna kvalitetskraven för murningsarbete och mäter utgående från dem pelaren och gör en skriftlig självvärdering. Vid mätningen kontrolleras pelarens vridning med en ställinjal och lodrättheten med en lodlina. Förutom på basis av mätningen, bedöms prestationen utgående från pelarens utseende, t.ex. placeringen av fogar och tegel. Avslutningsvis bedömer de studerande sitt arbete tillsammans med läraren och eventuellt genom kamratbedömning (peer review).

Murning av vägg: Var och en murar självständigt en vägg mellan den egna och arbetsparets pelare. Murlinjaler fästs vid pelarna. Väggen muras med hjälp av en linjetråd som fästs i murlinjälerna. Läraren strävar efter att ge handledning i enlighet med målen redan i början av arbetet eftersom de översta skikten utgör den slutli-

ga grunden för bedömningen av kunnandet. De studerande har möjlighet att själva riva arbetet eller en del av det och börja om från början. Vid murningen av väggen är syftet att de studerande lär sig mura en vägg enligt kriterierna med hjälp av ett snöre. De lär sig använda murhammare för att kapa tegel. När arbetet är färdigt mäter de studerande väggen och gör en skriftlig självvärdering. Vid mätningen kontrolleras väggens vridning med en ställinjal och dess lodrätthet med ett långt vattenpass. Förutom på basis av mätningen bedöms prestationen utgående från väggens utseende. Avslutningsvis bedömer de studerande sitt arbete tillsammans med läraren och eventuellt genom kamratbedömning (peer review).

BILAGA 7

SJÄLVVÄRDERING AV ÖVNINGSARBETET, MURNINGSARBETE

Namn: Grupp: _____

Murning av pelare: datum ____/____/____

- _____

största avvikelser lodrätt _____ mm

- _____

största vridningen _____ mm

- _____

övrigt att observera: vad lyckades/bör förbättras?

- _____

egen bedömning av arbetet _____ (1–5)

Murning av vägg: datum ____/____/____

- _____

största avvikelser lodrätt _____ mm

- _____

största vridningen _____ mm

- _____

övrigt att observera: vad lyckades/bör förbättras?

- _____

egen bedömning av arbetet _____ (1–5)

BILAGA 8

BAKGRUNDSINFORMATION FÖR VERKSTÄLLIGHETS- OCH BEDÖMNINGSPÅN FÖR YRKESPROV, BLANKETT 1

Examen: Grundexamen inom hantverk och konstindustri, artesan, byggnadsbranschen

Utbildningsprogram: Utbildningsprogrammet för miljöplanering och -byggande

Namnet på den studiehelhet/de studiehelheter som de aktuella verkställighets- och bedömningsplanerna berör:

Manuellt arbete och tillverkning 10 sv

Yrkesläroanstalt: Namn

Föredragandes kontaktuppgifter (avdelningsdirektör, prefekt o.s.v.):

Avdelningschef NN

Vid planeringen av yrkesprov

har det nationella yrkesprovsmaterialet använts

(om det nationella yrkesprovsmaterialet använts i yrkesproven, är det inte nödvändigt att bifoga målen och kriterierna för bedömningen)

har inte det nationella yrkesprovsmaterialet använts; motiveringar varför:

(målen och kriterierna för bedömningen bifogas)

Yrkesproven är arbetssituationer eller arbetsprocesser som utbildningsanordnaren planerar, genomför och bedömer i samarbete med arbetslivet. Beskriv ert samarbete med arbetslivet i praktiken med avseende på det föregående.

Yrkesprovet genomförs på platsen för inläring i arbetet i normalt arbete. Den studerande planerar yrkesprovet tillsammans med sin arbetsplatshandledare och lärare. I samband med det säkerställs att det centrala kunnandet i studiehelheten går att bedöma i yrkesprovet.

Hur sätts de studerande/bedömare i det aktuella yrkesprovet/de aktuella yrkesproven in i systemet med yrkesprov/bedömning?

Läraren klargör för den studerande och bedömare det centrala innehållet/kunnandet i studiehelheten samt målen och kriterierna för bedömningen.

Läroanstalten ordnar ett introduktionstillfälle om yrkesprov för de studerande. Den studerande förutsätts delta i introduktionen som ordnas före yrkesprovet. Introduktionen av yrkesprov sker också som en del av studiehandledningen och i samband med undervisningen.

Hur går bedömningen av/beslutet om vitsord för yrkesprovet till i praktiken?

Alla parter känner till målen och kriterierna för bedömningen och bedömningen görs utgående från på förhand uppställda kriterier.

I det här sammanhanget bör observeras att alla tre studiehelheter ska bedömas separat och registreras per bedömningsobjekt.

Bedömningen grundar sig på utvärderingssamtalet med den studerande.

Den studerande gör en skriftlig självvärdering och arbetsplatshandledaren och läraren bedömer per bedömningsobjekt i enlighet med kriterierna. Läraren sammanställer bedömningen skriftligt.

Om vitsord för yrkesprov beslutar de lärare och representanter för arbetslivet som utsetts av organet gemensamt eller enskilt, huvudsakligen ändå gemensamt.

YRKESPROV: FÖRLÄGGNINGEN AV INLÄRNING I ARBETET OCH YRKESPROV UNDER STUDIEÅREN BLANKETT 2

-Standardplan per examen och utbildningsprogram för studietiden på 3 år
-Planen kan förändras för en enskild studerande eller arbetsplats och PSP kan medföra ändringar i studiernas längd och förläggningen av yrkesprov.

Examensbenämning: Grundexamen inom hantverk och konstindustri Utbildningsprogram: Utbildningsprogrammet för miljöplanering och -byggnad Yrkesläroanstalt: (namn)	Studieår 1		Studieår 2		Studieår 3			
	Yrkesinriktade studier	tot. 90 sv	Hösten	Våren	Hösten	Våren	Hösten	Våren
Estetiskt, visuellt och kulturellt kunnande Tillämpning av yrkesområdets kultur (Yrkesprov vid läroanstalten)	10 sv 5 sv		→			■		
Tekniskt genomförande och händighet (inl. i arb. 2 sv) Arbetsplanering och genomförande (inl. i arb. 5 sv) (Inläring i arbetet inklusive yrkesprov 7 sv)	20 sv 10 sv		→			→	■	
Dokumentering Kundinriktat genomförande (Yrkesprov vid läroanstalten/läroanstaltens övningsobjekt i samband med lärdomsprov)	5 sv 10 sv		→				■	
Valfria studier: Manuellt arbete och tillverkning (varav inläring i arbetet 3 sv) Tillverkning av beställningsarbeten (varav inläring i arbetet 5 sv) Övriga valfria studier (varav inläring i arbetet 5 sv) (Perioden med inläring i arbetet totalt 13 sv, under vilken yrkesprovet avläggs, de-lyrkesprov kan vid lämpligt tillfälle avläggas vid läroanstaltens övningsobjekt)	10 sv 10 sv 10 sv				→		→	■

<p>11. YRKESPROV Verkställighets- och bedömningsplan för yrkesprov i studiehelheten Manuellt arbete och tillverkning (10 sv)</p>
<p>11.1 CENTRALT KUNNANDE SOM BEDÖMS Användning, tillämpning och utveckling av yrkeskunskap så att slutprodukterna är högklassiga och felfria och ger ett färdigt, bearbetat intryck. Identifiering och bedömning av kvalitetsskillnader i manuellt arbete och arbetsresultat samt uppföljning och bedömning av kvaliteten på det egna arbetet och arbetsresultatet. Val av lämpliga material, konstruktionslösningar och arbetsmetoder. Användning och underhåll av maskiner och apparater. Utveckling av arbetsskeden och -metoder.</p>
<p>11.2 BESKRIVNING AV YRKESPROVET Yrkesprovet ska vara en i arbetet förekommande helhet av lämplig omfattning, där hög kvalitet och finslipat arbetsresultat är viktigt och där det går att bedöma det centrala kunnandet i enlighet med målen. Yrkesprovet i följande studiehelheter avläggs som ett gemensamt yrkesprov: -Manuellt arbete och tillverkning -Tillverkning av beställningsarbeten -Övriga valfria studier Det centrala kunnandet i de tre studiehelheterna dokumenteras skilt för sig per bedömningsobjekt.</p>
<p>11.3 BESKRIVNING AV YRKESPROVSMILJÖN Yrkesprovet avläggs på platsen för inläring i arbetet i autentisk arbetsmiljö genom att den studerande utför praktiska arbetsuppgifter på ett nybygge eller renoveringsbygge. Den studerande har under yrkesprovet till sitt förfogande maskiner, apparater och redskap som normalt används i det aktuella arbetet. Den studerande arbetar ensam eller tillsammans med ett arbetspar.</p>

<p>11.4 BEDÖMARE AV YRKESPROV De personer, förutom läraren, som deltar i bedömningen av yrkesprov ska ha en kompetens och yrkesskicklighet inom den aktuella branschen, förvärvat genom utbildning, arbetserfarenhet eller på annat sätt, som kan anses tillräcklig för att de ska kunna bedöma yrkesprov. Läraren ska vara sakkunnig inom sitt område. Om en lärare har behörighet att undervisa inom de yrkesinriktade studier som berör det aktuella yrkesprovet, är han eller hon kompetent att bedöma yrkesproven som berör de aktuella studierna. I fråga om jäv för bedömare tillämpas förvaltningslagen 434/2003, 27–29 §.</p>			
<p>Bedömningen grundar sig på ett utvärderingssamtal och den studerandes självvärdering. Om bedömningen beslutar läraren och representanten för arbetslivet gemensamt eller enskilt, i allmänhet gemensamt.</p>			
<p>11.5 MÅL OCH KRITERIER FÖR BEDÖMNINGEN Den studerande bedöms i förhållande till på förhand uppställda mål och den påvisade yrkesskickligheten jämförs med på förhand fastställda mål och kriterier för bedömningen. Bedömningskriterierna är fastställda per mål på nivåerna N1, G3 och B5. Vid bedömning av yrkesproven används samma bedömningskala som vid annan bedömning: N1, N2, G3, G4 och B5 (F 603/2005). För att få vitsordet N1 ska den studerande uppfylla alla bedömningskriterier på nöjaktig nivå. Om den studerandes kunnande klart överstiger nivån för G3 eller N1, kommer de som deltar i bedömningen på basis av en gemensam diskussion överens om på vilka grunder vitsordet G4 respektive N2 kan ges.</p>			
Mål för bedömningen	nöjaktig N1	god G3	berömlig B5
<p>Bedömningskriterierna tas direkt ur det nationella yrkesprovsmaterialet (skickas inte separat till organet)</p>			

PLATSER FÖR YRKESPROV (BLANKETT 4)

(Platserna för yrkesprov meddelas till organet före yrkesprovet, t.ex. varje månad/termin/läsår. Platser som en gång godkänts för yrkesprov behöver inte anmälas på nytt. Kunnandet som krävs av bedömarna beskrivs i blankett 3. Utbildningsanordnaren ska se till att den kan namnge de personer som beslutat om bedömning av en studerande, m.a.o. utövat offentlig makt.

Examensbenämning: Grundexamen inom hantverk och konstindustri, artesan, byggnadsbranschen

Utbildningsprogram: Utbildningsprogrammet för miljöplanering och -byggande

Läroanstalt: (namn)

Plats för yrkesprov samt kontaktuppgifter	Tekniskt genomförande och händighet 20 sv	Arbetsplanering och genomförande 10 sv	Kundinriktat genomförande 10 sv	Valfria studier: 30 sv
Firma 1/kontaktuppgifter	x	x	x	x
Firma 2/kontaktuppgifter	x	x	x	x
Firma 3/kontaktuppgifter	x	x	x	x
Firma 4/kontaktuppgifter	x	x	x	x
Firma 5/kontaktuppgifter	x	x	x	x

(rader läggs till vid behov)

BILAGA 9 2 BEDÖMNINGSMETODER

De bedömningsmetoder som beskrivs här överlappar delvis varandra och kan oftast kombineras och varieras efter behov. Först då man prövar och utvärderar en viss metod, förstår man vilka gränser och möjligheter den har.

THS Enheten för pedagogisk utveckling

<http://www.dipoli.tkk.fi/ok/>

Olli Hyppönen

2.1 RESPONSDISKUSSIONER

Beskrivning: Gemensamma möten, där lärare och studerande går igenom respons på utförda arbeten och diskuterar ämnesområdena.

Bedömning: Bedömningen är utvecklande, d.v.s. målet är att ge respons på arbetena och uppmuntra de studerande att utvecklas. Om man vill betygsätta responsdiskussionerna, se muntlig tentamen.

Fördelar: Möjlighet att skapa en utvecklande och förtrolig atmosfär. Läraren kan utgå från de frågor och problem som de studerande lyfter fram och på en lämplig teoretisk nivå stödja de studerandes utveckling.

Utmaningar: Det personliga greppet kräver tid av läraren. Det kan vara utmanande att föra en diskussion i en stor grupp.

2.2. SKRIFTLIGA ARBETEN

Beskrivning: Skriftliga arbeten innebär att de studerande utarbetar ett skriftligt arbete (rapport, essä, sammandrag, referat o.s.v.). Läraren kan styra arbetet genom att sammankoppla det med handledning, kollegial handledning eller instruktioner. De studerande kan utföra de skriftliga arbetena i egen takt.

Bedömning: Skriftliga arbeten kan bedömas på många sätt: skriftlig respons, muntlig respons, seminariearbete, kollegial respons eller framförande av det skriftliga arbetet. För bedömningen kan man uppställa kriterier för ett bra arbete. Man kan också informera de studerande om kriterierna, om man vill att kriterierna ska styra arbetet.

Fördelar: Skriftliga arbeten kan utföras på egen tid. De studerande har möjlighet att skaffa tilläggsinformation om ämnet i takt med att skrivandet framskrider. Då de studerande skriver om vad de kan, måste de bearbeta det de skriver. Skriftliga arbeten gör det möjligt att få fram de studerandes röst och åsikt om olika saker.

Utmaningar: Skrivandet kan kräva stöd av en handledare och andra studerande

för att lyckas. Bortlämning och/eller döljande av bedömningskriterier gör att de inte styr de studerandes skrivande. Skriftliga arbeten innehåller inte nödvändigtvis de studerandes egna åsikter, om det till exempel är fråga om referat. Man borde kunna hitta på ett sätt att bedöma vilken information som de studerande själva producerat och deras förmåga att vidareförädla informationen. Det lönar sig att noggrant planera bedömningskriterierna och uppgifterna.

2.3 PORTFÖLJ – "UTVECKLINGSPÄRM"

Beskrivning: De studerande samlar i sin portfölj sådant de gjort och begrundat under sina studier. Portföljen kan innehålla konkreta produkter, skriftliga alster eller visuella framställningar. Det kan vara noga fastställt eller helt fritt för de studerande att välja hur portföljen ska vara uppbyggd. Man kan skilja mellan arbetsportfölj (alla produkter) och provportfölj (förteckning över produkterna).

Bedömning: Bedömningen kan ske utgående från provportföljen och innefatta de studerandes muntliga eller skriftliga presentation och bedömning av den egna portföljen. Bedömningen kan genomföras under en responsdiskussion eller under ett gemensamt seminarium. Om man vill betygsätta portföljen, ska det uppställas kriterier för den, som också de studerande ska informeras om innan arbetet inleds.

Fördelar: Arbetet med portföljer kan ske på egen tid. Portföljen kan innehålla saker enligt eget intresse. Portföljen kan vara ett motiverande verktyg för den som tycker om att arbeta självständigt. Portföljen kan visa hur den enskilda individen utvecklats under kursens gång.

Utmaningar: Arbetet med portföljer måste handledas och stödjas under dess olika skeden. Det kan skapa ångest hos en del studerande, om de inte själva börjar strukturera arbetet utan väntar att någon ska berätta vad de ska göra. Därför är det viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur man inleder och handleder arbetet med portfölj. Om portföljmetoden är bekant sedan tidigare, är risken för misslyckanden mindre. Det är utmanande att genom portföljmetoden få de studerande att kritisera och utveckla sitt eget arbete och inte bara beskriva det. Bedömningsmetoden i sig själv medför inte nödvändigtvis någon meningsfull inläring.

2.4 PROJEKTARBETE

Beskrivning: De studerande gör enskilt eller i grupp ett projektarbete. Arbetet kan vara verkligt och motsvara projekt som görs i arbetslivet.

Bedömning: I projektarbete kan många faktorer förutom slutresultatet bedömas: arbetsfördelning, arbetsledning, arbetssätt, tidtabell, budgetering, rapportering o.s.v.

Fördelar: Genom projektarbete kan man förutom de innehållsmässiga kunskapsmålen utveckla de studerandes projektfärdigheter. Projektarbete kräver oftast att de studerande självständigt skaffar information och strukturerar den. Projektarbete kan motivera studerande och det ger dem möjlighet att arbeta på den yttersta gränsen av sitt kunnande.

Utmaningar: Beror på projektets omfattning. I kortvarigt grupparbete är det utmanande att få gruppen att fungera naturligt tillsammans. I längre projekt kan utmaningar uppkomma på grund av tidtabeller och att grupperna fastnar på stället. Ett bra projektarbete förutsätter en bra projektledare. Läraren kan stödja projektledandet genom att sätta in projektledarna i sina roller eller genom att handleda och följa upp projekten. Alla projekt lyckas inte men även misslyckade projekt kan betraktas som inläringserfarenheter.

2.5 INLÄRNINGS DAGBOK

Beskrivning: En inlärningsdagbok är ett dokument skrivet av en studerande. Dagboken kan inkludera saker som de studerande lärt sig, frågor som uppstått, planer, problem och övriga egna funderingar. Det är inte meningen att inlärningsdagboken ska vara ett referat av det som gått igenom, utan den bör innehålla de studerandes egna funderingar, reflektioner och frågor. Att skriva inlärningsdagbok är redan i sig självt nyttigt.

Bedömning: Bedömningen av en inlärningsdagbok underlättas om läraren har gett goda anvisningar om den på förhand och vet vad en bra dagbok ska innehålla. Om man vill betygsätta inlärningsdagboken, ska de studerande klart få veta vilka bedömningskriterierna är. Det är bra att observera att en inlärningsdagbok är ett verktyg som beskriver inlärningsprocessen och den ska skrivas under kursens gång, inte endast i slutet av den. Vid bedömningen lönar det sig att fästa uppmärksamhet vid de studerandes förmåga att ställa nya frågor och söka svar på frågor som förblivit oklara. Man kan ge de studerande respons på inlärningsdagböckerna och utgående från dem koncentrera sin undervisning på frågor som är svåra eller förblivit oklara för de studerande.

Fördelar: Att utarbeta en inlärningsdagbok kräver energi, vilket betyder att de studerande kan lära sig något. Skrivandet kan tydliggöra de egna tankarna. Läraren ser på basis av inlärningsdagböckerna vilka saker som är svåra och utmanande för de studerande. Inlärningsdagböckerna gör de studerandes tankevärld synligare för läraren.

Utmaningar: Alla studerande är inte vana vid att skriva ut sina egna tankar. En del av lärarna erbjuder därför inlärningsdagboken som ett alternativ till exempelvis ten-

tamen. Att skriva inlärningsdagbok är en konst som man nödvändigtvis inte lär sig med en gång. Om metoden är ny för de studerande, krävs introduktion. Eftersom inlärningsdagböckerna kräver en insats av de studerande, lönar det sig att belöna det till exempel vid betygsättningen. Om läraren inte tycker att dagboken är värd att betygsätta, märker också de studerande det och satsar inte på skrivandet.

2.6 FÖRELÄSNINGSDAGBOK

Beskrivning: En föreläsningsdagbok påminner mycket om en inlärningsdagbok. Skillnaden är att den görs på basis av föreläsningar. Under eller efter varje föreläsning skriver de studerande på dagboken.

Bedömning: Se inlärningsdagbok.

Fördelar: Se inlärningsdagbok.

Utmaningar: Se inlärningsdagbok.

2.7 KAMRATBEDÖMNING (PEER REVIEW)

Beskrivning: Kamratbedömning kan utgöra en del av så gott som vilken bedömningsmetod som helst. De studerande bedömer andra studerandes produkter eller arbete.

Bedömning: Bedömningen kan stödjas genom att de studerande får en bedömningsanvisning. I anvisningen kan man beskriva vilka frågor de studerande särskilt ska uppmärksamma. För bedömningen kan man också utarbeta ett färdigt bedömningsformulär som innehåller kvantitativa och kvalitativa frågor. Betygsättning kan kombineras med bedömningen, varvid de studerande ger varandra vitsord och motiverar dem.

Fördelar: Kamratbedömning frigör lärarens resurser. Den utvecklar de studerandes förmåga att bedöma sitt eget arbete. De studerande är på samma nivå då de ger respons till varandra och saker som läraren inte skulle ha märkt blir observerade. Kamratrespons kan lätt kombineras med lärarens bedömning. Kamratrespons kan också uppmuntra de studerande att göra ett bättre arbete, då de vet att andra kommer att bedöma det.

Utmaningar: Att ge respons är en konst och utvecklandet av den måste stödjas. De studerande kan inte nödvändigtvis bedöma bra men läraren kan göra bedömandet till ett av kursens inlärningsmål och stödja de studerande att uppnå målet. I stora grupper kan organiseringen av kamratbedömning innebära en utmaning (vem bedömer vem).

2.8 SJÄLVVÄRDERING

Beskrivning: De studerande eller gruppen bedömer själva sitt arbete.

Bedömning: Bedömningen kan stödjas genom att de studerande får en bedömningsanvisning. I anvisningen kan man beskriva vilka frågor de studerande särskilt ska uppmärksamma. För bedömningen kan man också utarbeta ett färdigt bedömningsformulär som innehåller kvantitativa och kvalitativa frågor. Betygsättning kan kombineras med bedömningen, varvid de studerande ger varandra vitsord och motiverar dem. Bedömningen kan vara formativ (under kursens gång), vilket gör att det går att utveckla det egna arbetet.

Fördelar: Utvecklar de studerandes förmåga att bedöma sitt eget arbete. Kan lätt kombineras med kamratbedömning och lärarens bedömning. På basis av självvärderingen kan läraren få en bättre bild av de studerandes insats under kursen.

Utmaningar: Självvärdering kan kräva introduktion och utarbetande av ett bedömningsformulär. Olika personer bedömer sitt arbete utgående från olika kriterier, vilket gör det svårt att jämföra värderingarna. Om självvärderingen görs i slutet av kursen, kan de studerande inte på basis av den korrigera sina fel eller utveckla sitt arbete.

2.9 STUDERANDEN UNDERVISAR

Beskrivning: De studerande ordnar en situation där de undervisar varandra. Läraren kan följa med eller leda situationen men den kan också genomföras självständigt av de studerande. Undervisningen kan ges av enskilda studerande, par eller grupper.

Bedömning: Vid bedömningen kan man förutom på kunskapsnivån koncentrera sig på hur bra de studerande kan förklara och motivera det de undervisar. Bedömningen utvecklar också konsten att uppträda hos dem som deltar i undervisandet.

Fördelar: De studerande lär sig undervisa och uppträda. Då de studerande ska lära andra måste de först klargöra frågorna för sig själva. Läraren kan lämna sin traditionella lärarroll och vara observatör och handledare.

Utmaningar: De studerande kan nödvändigtvis inte undervisa. Undervisandet kan orsaka ångest för en del studerande. Undervisandet lyckas inte alltid och de studerande kan låsa sig i vissa situationer men då kan läraren hjälpa till. Det kan vara svårt för läraren att lämna sin roll och han eller hon kanske börjar undervisa i stället för de studerande.

2.10 ÖVNINGSARBETE

Beskrivning: De studerande gör ett övningsarbete. Det kan vara något praktiskt, läsning, informationssökning, planering eller något annat. Arbetet kan utföras enskilt eller i grupper. Arbetet kan bestå av olika skeden och omfatta handledning eller göras helt självständigt.

Bedömning: Vid bedömningen av övningsarbeten kan man förutom kvaliteten på produkten även bedöma de studerandes planering, tidsanvändning, skriftfärdigheter eller informationsanskaffning. Kollegiala grupper kan utnyttjas vid bedömningen.

Fördelar: Övningsarbeten kräver oftast att de studerande självständigt skaffar information och strukturerar den. Övningsarbete innebär att de studerande lär sig genom praktiskt arbete och självständigt kan utveckla sina färdigheter.

Utmaningar: De studerande förbinder sig inte alltid vid att arbeta självständigt. Det är viktigt att inspirera dem i arbetet. Det kan man göra till exempel genom att ge de studerande möjlighet att påverka ämnena i övningsarbetena. Om övningsarbetet är krävande, ska de studerande stödjas och handledas i arbetet. Det här kräver lärarens resurser.

2.11 TANKEKARTA – MIND MAP

Beskrivning: Tankekartor kan utnyttjas som en del av andra bedömningsmetoder. En tankekarta är en grafisk framställning av något som de studerande gjort. Tankekartan hör ihop med sin författare och det är inte meningen att andra ska förstå den. På en tankekarta skrivs inte alla detaljer in utan man väljer nyckelord. Det går snabbare att göra tankekartor än vanliga anteckningar, eftersom de inte ska innehålla allt. Tankekartor fungerar som stöd för minnet. På basis av dem kan man också bedöma författarens förmåga att uppfatta en viss faktahelhet.

Bedömning: Vid bedömningen av en tankekarta lönar det sig att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt och omfattande en sak har framställts. Vid bedömningen är det inte bara viktigt att notera vad som ingår i den, utan också vad som fattas. Bedömningen förutsätter att läraren är väl insatt i hur man gör tankekartor. Det kan vara svårt att jämföra tankekartor med varandra. Med hjälp av tankekartor kan man bedöma de studerandes förmåga att strukturera faktahelheter. Tankekartor kan också betygsättas men i det fallet kan det vara bra att inkludera de studerandes egna förklaringar och motiveringar till sin karta.

Fördelar: Tankekartor kan utnyttjas också på andra sätt än i undervisningen. Tankekartor ger snabbt en bild av något ämnesområde. Tankekartor kan kombineras

med olika tentamensformer eller andra bedömningsmetoder.

Utmaningar: Tankekartorna är ofta personliga och svåra för andra att förstå och utnyttja. Att göra tankekartor kräver övning.

2.12 DEMONSTRATION

Beskrivning: Vid en demonstration presenterar de studerande någonting de gjort i ett övningsarbete eller projekt. Vid demonstrationen kan man diskutera och ställa frågor till den som presenterar. Presentationen kan till sin utformning vara nästan vad som helst: en videofilm, stordiaserie, muntlig framställning, ritning, poster o.s.v.

Bedömning: Vid en demonstration kan man utnyttja självvärdering och kamratbedömning. Förutom arbetets kvalitet kan man bedöma individens eller gruppens förmåga att demonstrera sitt arbete för andra. Demonstrationen kan kombineras med någon annan bedömningsmetod (till exempel med skriftlig bedömning av ett projekt eller övningsarbete). De studerande kan förberedas för en demonstration genom att man bland de studerande väljer ut opponenter eller bedömare av presentationen och arbetet. Publiken kan förbereda sig för demonstrationen genom att bekanta sig med arbetena på förhand. Bedömningen kan göras muntligt eller skriftligt redan under demonstrationen eller efter den. Efter demonstrationen kan man gå igenom bedömningen till exempel vid en diskussion.

Fördelar: En demonstration kan motivera de studerande. En demonstration kan utgöra höjdpunkten i ett projekt och innehålla festliga element eller en tävling.

Utmaningar: När det gäller demonstrationer är det viktigt att minnas att målet är att de studerande lär sig. Vid en demonstration kan ur lärandets synvinkel sekundära frågor hamna i fokus. Det här går att påverka genom att betydelsen av demonstrationen och dess mål görs klara för de studerande. Om de studerande bara ser på och håller demonstrationer, uteblir den kritiska utvärderingen och möjligheten att lära sig av de lösningar de valt. Det här kan korrigeras genom att man håller utvecklande utvärderingssamtal i samband med demonstrationerna.

2.13 INTERAKTIVA DISKUSSIONER

Beskrivning: Diskussioner mellan bedömare och dem som bedöms. Vid diskussionerna kan man utreda motiveringar för valda lösningar, tillsammans bedöma vad som är bra i arbetet och fundera på hur arbetet kunde göras ännu bättre. Vid diskussionerna kan man få fram saker som är svåra att få fram med skriftliga eller övriga rapporter. Diskussionerna kan ske i enrum med en studerande eller i grupp.

Bedömning: Genom interaktiva diskussioner är det lätt att utveckla de studerandes

arbete redan under kursen. Med hjälp av frågor kan man få de studerande att utveckla och fundera på saker som de annars inte skulle ha kommit att tänka på. Vid interaktiva diskussioner kan man reda ut problem och svara frågor och ingripa i dem via undervisning och handledning. Interaktionen gör de studerandes tankevärld synligare för läraren. Om man vill betygsätta de interaktiva diskussionerna, se muntlig tentamen i detta dokument.

Fördelar: Bedömarna kan ställa preciserande frågor och be om motiveringar till val som de studerande gjort. Genom bedömningen kan man synliggöra omedvetna val som styr arbetet.

Utmaningar: Interaktiv bedömning kräver att båda parter har förmåga att lyssna på varandra. Diskussionen ska vara utvecklande och uppmuntrande, inte defensiv och bestraffande. Det kräver goda interaktionsfärdigheter av deltagarna.

2.14 TENTAMINA

Vid en tentamen är det viktigt att de studerande får sådana uppgifter och frågor som de redan övat under kursens gång. Om de studerande inte tillämpat den information de fått under kursens gång, är det orättvist att hålla en tillämpad tentamen och bedöma den. Man bör undervisa det som testas. Traditionellt har tentamina setts som bedömningsverktyg men de är också bra inläringssituationer. En tentamen fyller ändå inte till fullo sin funktion som inläringssituation, om den hålls som avslutning på en kurs och de studerande inte har något behov av att korrigera felaktiga uppfattningar eller fylla sina kunskapsluckor. En traditionell tentamen främjar ur inläringens synvinkel uppfattningen om informationens slutna karaktär, m.a.o. att det finns vissa saker som de studerande själva ska lära sig. Trots det kan en tentamen också innehålla tillämpning av kunskap och informationsankaffning. Det här kräver oftast att material- och informationssökning kombineras med tentamensfrågorna. I det fallet är en tentamen som är bunden till tid och rum inte det bästa alternativet.

Utvecklande tentamen

Beskrivning: En tentamen som avläggs i vilken form som helst och som man återkommer till. De studerande får respons på sina uppgifter och måste vidareutveckla dem. Läraren kan också ställa nya, preciserande frågor som de studerande ska söka svar på. Utvecklande tentamen kan kombineras med nästan vilken bedömningsmetod som helst, eftersom det endast är fråga om att upprepa samma metod och ge respons med jämna mellanrum.

Bedömning: Vid bedömningen bör, förutom kvaliteten på svaren, även bedömas de

studerandes förmåga att skaffa information och utveckla sitt eget kunnande. Om man vill betygsätta tentamen, kan ett kriterium vara förmågan att utveckla och utvidga sitt eget tänkande. I det fallet är det bra om uppgifterna är sådana att det finns mer än ett slutgiltigt och korrekt svar. Det är viktigt att informera de studerande om vilka kriterier som gäller för ett gott vitsord.

Fördelar: Ger de studerande en kunskapsuppfattning som ger möjlighet att korrigera och vidareutveckla det egna tänkandet. Fungerar alltså som ett bra inlärningsverktyg. Ger studerande som mognar långsammare en möjlighet att utveckla sig själva. Kan fungera bra som ett verktyg som möjliggör individuella framsteg. Studerande som är vana vid att det inte går att korrigera sina fel kan uppleva den utvecklande tentamen som en ytterst rejäl och ärlig bedömningsmetod.

Utmaningar: Det är en utmaning att utarbeta bra uppgifter. En utvecklande tentamen kräver att läraren har tid att ge respons och utveckla tillägsfrågor. Det kan vara svårt att jämföra prestationer som avancerat på olika sätt. Om läraren vill få vitsordsfördelningen att passa in på Gauss-kurvan, medför det svårigheter eftersom syftet med en utvecklande tentamen är att lyfta alla studerande över en viss gräns.

Muntlig tentamen

Beskrivning: Vid en muntlig tentamen ställer läraren de studerande frågor, som de besvarar muntligt. Vid en muntlig tentamen kan läraren välja ut vilka frågor de vill ha svar på. De studerande kan nödvändigtvis inte kringgå saker de inte behärskar. Man kan välja att betygsätta eller inte betygsätta en muntlig tentamen. Muntliga tentamina sker oftast i grupp och räcker en eller ett par timmar.

Bedömning: Det är lättare att bedöma den enskilda individen, eftersom läraren kan ställa preciserande frågor till de studerande. Det är svårt att jämföra de studerande med varandra, eftersom alla får olika frågor. Det krävs oftast att flera studerande avlägger sina prestationer, innan bedömningskriterierna kan utarbetas och tentamen kan betygsättas. En utmaning för läraren består i att komma i håg vad var och en har svarat, om han eller hon inte har gjort bra anteckningar.

Fördelar: Om man slopar betygsättningen, utgör den muntliga tentamen en bra inläringssituation. Det är effektivare att muntligt, genom preciserande frågor testa vad de studerande kan.

Utmaningar: En muntlig tentamen kan medföra ångest för en del studerande. Det är svårt att vara opartisk vid en muntlig tentamen. Den begränsade tiden gör utdelandet av frågor till en utmaning. Samma fråga kan ställas till endast en studerande

de, medan de andra bedömningsmodellerna gör det möjligt för alla att svara på samma fråga. En muntlig tentamen som betygsätts är en spänd och laddad situation, vilket gör det svårt för de studerande att lära sig något av den.

Hemtentamen

Beskrivning: En tentamen som avläggs hemma. För hemtentamen kan ges en väl avgränsad tidsfrist (t.ex. ett par timmar) eller en längre tid (några dagar). Vid tentamen kan de studerande utnyttja olika informationskällor och avlägga tentamen i egen takt. Påminner mycket om en skrivuppgift eller övningsuppgift. Man kan välja att betygsätta eller inte betygsätta en hemtentamen.

Bedömning: Vid bedömningen lönar det sig att förutom på svarens kvalitet fästa uppmärksamhet vid användningen av olika källor. Som grund för bedömningen kan de studerande få uppgifter, där de måste söka och tillämpa tilläggsinformation.

Fördelar: Vid en hemtentamen måste de studerande inte lära sig allt utantill utan får använda böcker som stöd för minnet. Tentamen är mer verklig och lärandet går att styra till djuplärande (jmf. ytlärande).

Utmaningar: Det kan vara utmanande för de studerande att förbereda sig för en hemtentamen, om de inte vet vad de ska koncentrera sig på. Kräver att läraren ger de studerande utförlig information om inlärningsmålen. Om de studerande inte känner till målen, kan det hända att de inte förbereder sig utan försöker klara tentamen oförberedda.

Traditionell tentamen

Beskrivning: Tentamen avläggs i ett övervakat rum och inom en bestämd tid. De studerande får inte ha några informationskällor med sig, utan måste minnas så gott som allt utantill. Vitsordet för tentamen bestämmer vitsordet för hela kursen. De studerande har inte fått veta bedömningskriterierna på förhand. Ingen respons ges på tentamen, inte heller utvecklar de studerande sitt kunnande på basis av tentamen.

Bedömning: Bedömningen sker genom att svaren utvärderas. Bedömningens enda syfte är att ge vitsord, vilket oftast görs kvantitativt.

Fördelar: Grundar sig på universitetsnormer. Lätt att genomföra inom ramen för den nuvarande förvaltningen. Att utarbeta en tentamen kräver inte mycket tid av läraren. Vid genomgången av tentamen är det lätt att jämföra de individuella svaren med varandra. Frågorna kan utformas så att det finns endast ett rätt svar, vilket möjliggör en objektiv betygsättning.

Utmaningar: Forskning visar att de studerande uppmuntras till ytlärande, d.v.s. att

lära sig utantill. Ger en skenbar bild av kunnandet, som i själva verket består av kopiering av information ur böcker och förmedling av den via det egna minnet till tentamenspappret. Innebär ångest för många studerande. Det kan vara frustrerande att bli underkänd i en tentamen och inte veta vad som gick snett.

Bokdialogtentamen

Beskrivning: De studerande skriver en essä eller rapport utgående från önskade böcker. Användningen av böckerna ska synas i essän genom egna resonemang och källhänvisningar. När essän är klar, lämnar de studerande in den till läraren. Läraren går igenom essän och håller ett undervisningssamtal med de studerande. Syftet med undervisningssamtalet är att gå igenom besvärliga punkter och att utveckla de studerandes tänkande. Om man vill betygsätta tentamen, ska läraren informera de studerande om bedömningskriterierna innan essän skrivs.

Bedömning: Man kan uppmuntra de studerande att ta upp sådant som är oklart och att skaffa tilläggsinformation om ämnet. Om tentamen betygsätts, kan läraren och de studerande tillsammans diskutera vitsordet i slutet av samtalet och även motivera arbetets starka och svaga sidor.

Fördelar: Ger de studerande möjlighet att självständigt strukturera informationen. Ger de studerande egen tid att förbereda arbetet. Kan sporra de studerande att utnyttja information och informationskällor i stället för att upprepa information.

Utmaningar: Det är utmanande att utarbeta uppgifter åt de studerande.

Tentamen med portfölj

Beskrivning: De studerande lämnar in sin portfölj (utvecklingspärm) till läraren. Se beskrivningen av portfölj i detta dokument.

Bedömning: Läraren kan bedöma en portfölj under arbetets gång eller när den är färdig. Målet med bedömningen kan vara att ge och utveckla respons eller att ge vitsord.

Fördelar: Se portfölj.

Utmaningar: Se portfölj.

Tentamen med inlärningsdagbok

Beskrivning: Under kursen skriver de studerande en inlärningsdagbok som de lämnar in till läraren för bedömning. Se beskrivning av inlärningsdagbok i detta dokument.

Bedömning: Läraren kan i samband med bedömningen ordna ett gemensamt undervisningspass, ge personlig eller skriftlig respons.

Fördelar: Betydelsen av inlärningsdagboken kan öka om den bedöms. Man kan också ge vitsord för inlärningsdagboken. Det optimala är att man efter tentamen med inlärningsdagbok skulle kunna återgå till de svåra frågorna, d.v.s. läraren skulle planera sin undervisning utgående från de genomgångna dagböckerna. Se inlärningsdagbok.

Utmaningar: Om läraren läser igenom inlärningsdagböckerna i slutet av kursen, kan han eller hon inte anpassa sin undervisning efter dem.

Tentamen på nätet

Beskrivning: Tentamen som avläggs på nätet. Se hemtentamen i detta dokument. Gör det möjligt för studerande som bor på olika orter att avlägga tentamen samtidigt.

Fördelar: Studerande som bor på olika håll kan avlägga samma tentamen vid samma tidpunkt.

Utmaningar: Om uppgifterna är sådana att det går att hitta ett svar på dem i någon källa, testar man mera de studerandes färdigheter att söka informationen än att själva strukturera den. En utmaning är att fatta beslut om de studerande ska få ta emot hjälp av stödpersoner då de avlägger tentamen. Det finns inga sätt att garantera vem som i själva verket har avlagt tentamen. Å andra sidan är det samma sak med alla tentamina eller arbeten som avläggs i oövervakade rum.

Materialtentamen

Beskrivning: De studerande får ta med sig material och utnyttja det i tentamen. Materialet kan också ges vid tentamen.

Bedömning: Kan förutom svarens kvalitet uppmärksamma omfattningen av svaren och de studerandes förmåga att använda material.

Fördelar: Minskar betydelsen av utantilläsning. Kan fördjupa ytliga kunskaper då de studerande inte behöver försöka komma ihåg allt.

Utmaningar: Kan göra att de studerande förbereder sig (studerar) mindre inför tentamen. Om det finns mycket material, måste läraren definiera inlärningsmålen redan i början av kursen, så att de studerande vet vad de ska koncentrera sig på. Risken med materialtentamen är att läraren kräver sådant som inte har övats under kursen. En tentamen ska alltid testa något som övats under kursen. De studerande ska veta vad som krävs av dem då de kommer till tentamen.

Korta rapporter

Beskrivning: Korta rapporter kan skrivas efter att något arbetsskede avslutats (i slutet av en föreläsning eller ett övningsarbete). I dem beskriver de studerande arbetet de utfört samt frågor och problem som uppstått. De kan också anteckna olika skeenden som anknyter till arbetsutförandet.

Bedömning: Man kan ge de studerande respons på rapporterna muntligt eller skriftligt. Läraren kan utnyttja rapporterna för att utveckla sin handledning eller utgående från dem ta upp nya saker eller repetera svåra saker under kursen. Man kan också använda dem som studiematerial för följande årskurser. Rapporterna kan även betygsättas.

Fördelar: Får de studerande att fundera över sitt arbete och gå igenom problem. Gör de studerandes arbete och tankevärld synliga för läraren.

Utmaningar: Det är en utmaning att göra de korta rapporter utvecklande. Det kräver förmåga av läraren att anpassa sin undervisning till målgruppen.

Tentamen med poster

Beskrivning: De studerande framställer en posterpresentation om något ämne, problem eller projekt. Presentationerna kan sammanställas så att alla arbeten presenteras på en gång. Postern kan framställas i grupp eller individuellt.

Bedömning: Vid bedömningen kan man förutom på arbetets kvalitet dessutom koncentrera sig på gruppens eller individens presentation. Kamratbedömning kan kombineras med bedömningen. Det är bra att informera de studerande om bedömningskriterierna innan de inleder arbetet med postern.

Fördelar: En poster kan vara ett sätt för läraren att snabbt få en beskrivning av utförda övningsarbeten eller projekt. Jämförelsen och betygsättningen av postrar kan underlättas av att de studerande har möjlighet att också muntligt gå igenom sitt arbete. Bedömningen och betygsättningen av posterpresentationen kan fungera som stöd för träningen av framställningsförmåga. Kamratbedömning kan få de studerande att analysera och jämföra sitt eget arbete i förhållande till andras. Arbetet med postrar kunde också utföras i ett delat rum, så att de studerande skulle se hur andra grupper arbetar och läraren kunde ge handledning under arbetets gång och inte endast efter arbetet.

Utmaningar: Bedömningen av postern görs när arbetet är färdigt. Det är svårt att göra bedömningen utvecklande då arbetet redan är klart. Det kan avhjälpas om de studerande presenterar också arbetsplanen med postrar, inte endast det färdiga arbetet.

Forskningsprojekt

Beskrivning: De studerande undersöker riktiga problem eller deltar i pågående forskningsprojekt.

Bedömning: Bedömningen kan fokusera på forskningsplanen, arbetet under forskningen eller slutresultatet av forskningen. Bedömningsmetoden kan vara nästan vilken som helst av dem som beskrivits i detta dokument. Betygsättningen kan också göras på många olika sätt. Viktigt vore att se till att de studerande inte belönas bara för ett gott slutresultat, utan också för utvecklandet av det egna forskningsarbetet och på basis av den genomgångna processens karaktär. Sålunda borde till exempel de studerande belönas för att de upptäckt felaktiga val eller utnyttjat grupparbete. För bedömningen lämpar sig bäst någon metod som lyfter fram processens karaktär (till exempel inlärningsdagbok).

Fördelar: De studerande får hantera verkliga och utmanande problem. Lärandet sker i samband med något arbete. De studerande får och måste själva söka och strukturera information. Bedömningen främjar i bästa fall djuplärande.

Utmaningar: Vid bedömningen av forskningsprojekt vore det viktigt att förutom slutresultatet också beakta arbetets kvalitet och karaktär. Om målet är att utveckla forskningsförmågan, borde man inte bara bedöma och utveckla slutprodukten. Bedömningen av forskningsprojekt är utmanande och det är svårt att hitta bra forskningsproblem.

Dramatentamen

Beskrivning: De studerande framför vid ett tentamenstillfälle enskilt eller gemensamt i dramaform någon på förhand överenskommen företeelse eller planerar den vid tentamenstillfället. Tentamenstillfället kan vara gemensamt för alla och ha också andra studerande som publik. På detta sätt är det även möjligt att utnyttja kamraters respons. Exempel på företeelser kunde vara: lösandet av kriser mellan förman och underlydande, kommunikationsproblem mellan sakkunnig och kund, relationen mellan patient och läkare o.s.v.

Bedömning: Bedömningen är krävande och det är svårt att utarbeta gemensamma bedömningskriterier. Bedömningen underlättas om man gör den muntligt samt slopar betygsättningen och i stället strävar efter att utveckla de studerandes insikt om saker.

Fördelar: De studerande undervisar också varandra via dramat, om dramat har publik.

Utmaningar: Kräver mod av ledaren. Kräver att de studerande sätter sig in i dramaets uppbyggnad och övar inför tentamen. Anknyter på ett naturligt sätt till dramapedagogik.

PBL-tentamen

Beskrivning: De studerande får en beskrivning av ett problem (trigger). Det kan vara en tidningsartikel, ett provocerande problem, scenario eller fall. De studerande börjar lösa problemet genom att diskutera tillsammans. Tentamen kan kombineras med ett individuellt skede, där alla utarbetar sin egen lösning på problemet eller så kan man bedöma hela gruppens arbete. Grupparbetet och det individuella arbetet kan också göras i motsatt ordning: först löser de studerande enskilt problemet och sedan diskuterar de problemet i grupp.

Bedömning: Bedömningen kan fokusera på de individuella arbetena eller grupparbetet. Om man vill betygsätta, ska de studerande informeras om kriterierna. Det kan vara nyttigt att betygsätta hela gruppen, eftersom det kanske medför bättre diskussion. Det individuella arbetet kan igen testa de studerandes förmåga att sammanfatta vad de diskuterat.

Fördelar: Den öppna situationen simulerar problemlösning i det verkliga arbetslivet. Gruppbedömning och individuell bedömning kan kombineras.

Utmaningar: Om man vill ge vitsord kan det vara svårt att utarbeta kriterier, eftersom det inte handlar om att lösa ett avgränsat problem. Kräver kreativitet av läraren. Det är utmanande att hitta ett bra problem (trigger).

Tentamen genom föreläsningsdialog

Beskrivning: Vid en tentamen genom föreläsningsdialog ställer de studerande frågor till läraren. De förbereder sig för tentamen genom att utföra något förarbete. Arbetet ska innehålla någon form av ifrågasättande, kritik eller resonerande fråga. Arbetet lämnas in till läraren vid tentamenstillfället. De studerande presenterar i tur och ordning sina arbeten och de problem eller frågor de föranlett. Efter det ger övriga studerande och läraren kommentarer.

Bedömning: Vid bedömningen är det bra att koncentrera sig på de frågor och problem de studerande presenterar. Om man vill betygsätta tentamen, kan det göras tillsammans med de studerande och bedömningskriterierna ska framföras. Vitsordet kan vara individuellt eller gälla hela gruppen. Genom att betygsätta hela gruppen kan man påverka kvaliteten på diskussionen, om man vill att den ska inverka på vitsordet.

Fördelar: Bedömningsituationerna görs till inlärningsituationer. De studerande för fram egna frågor och kritik som grund för diskussionen, vilket kan främja lärandet.

Utmaningar: Det kräver tid att ordna bedömningsituationer. Tiden kan ändå avdras från övrig närundervisning. På det sättet behöver bedömningen inte ses som något externt, utan som en del av undervisningen och kursen. Det kan vara utmanande att göra individuella bedömningar på basis av korta presentationer. Gruppbedömning kan fungera bättre, men det har sina egna utmaningar.

Flervalstentamen

Beskrivning: Tentamensformen kan vara vilken som helst men uppgiften består av flervalfrågor.

Bedömning: En flervalstentamen kan bedömas av läraren, alternativt kan kamratbedömning tillämpas. Det är möjligt speciellt på grund av att flervalstentamen är lätt att gå igenom. Genomgången kan ske i små grupper och användas som inlärningsverktyg.

Fördelar: Det är lätt och oftast entydigt att gå igenom tentamen. Kollegial kontroll är lätt att genomföra.

Utmaningar: Det är utmanande att utarbeta en bra flervalstentamen. Det är svårt att utarbeta en flervalstentamen som kräver djupgående tänkande och analys. Flervalsuppgifter kan lösas också genom att utesluta omöjliga alternativ. Utmaningen består i att bedöma lärandet utgående från flervalfrågorna. Det framgår ingens på vilka grunder de studerande har gjort sina val. Det här kan avhjälpas om flervalfrågorna kombineras med motiveringar för de egna valen.